

บทที่ 3

การสำรวจข้อมูลด้านเศรษฐกิจ-สังคม

ชุมชนเมืองกาฬสินธุ์ เป็น ชุมชนเมืองแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ที่มีพัฒนาการความเป็นบ้านเมือง มานาน จากตำนานที่กล่าวถึงเมืองกาฬสินธุ์ มีความเกี่ยวข้องกับลำน้ำปาวทั้งในแง่ของความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์ดำ กล่าวคือ ตำนานเมืองกาฬสินธุ์ที่กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ ได้ถูกบันทึกไว้ผ่านคำกลอนอีสานที่เรียกว่า “ผญา” และสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

ในแง่ของความศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องการมาคุ้มครอง ปกปักรักษาเมือง และที่มาของชื่อลำน้ำปาวมีตำนานเล่าว่า เปาวโรหิต (ตำแหน่งเจ้าเมือง) ได้อัญเชิญพระองค์ดำ มาจากเมืองเขมร เดินทางโดยทางน้ำ พอมาถึงเมืองกาฬสินธุ์ในสมัยนั้นเรียกว่า “ชายทุ่งดงสงเปือย” เกิดอาเพศน้ำในลำน้ำหมุนวนทำให้เรือของ เปาวโรหิต และ ผู้ติดตามจมลงไปในลำน้ำเสียชีวิตทั้งหมด 100 กว่าคน จึงได้เรียกชื่อลำน้ำนี้ว่า “ลำน้ำเปา” และต่อมาเรียกชื่อเพี้ยนไปเป็น “ลำน้ำปาว”

3.1 การสำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ บริเวณชุมชนริมลำปาว

เมื่อพิจารณาจากลักษณะที่ตั้งและการใช้ที่ดินของแต่ละบริเวณสามารถแบ่งชุมชนบริเวณริมลำปาวออกได้เป็น 3 ย่าน ดังนี้

3.1.1 ย่านต้นน้ำ

ย่านต้นน้ำ มีชุมชนอยู่ในย่านนี้ 4 ชุมชน ซึ่งมีที่ตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำ (พิจารณาเฉพาะในเขตเทศบาลฯ ที่ลำน้ำปาวไหลผ่าน) ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้จะเป็นชุมชนดั้งเดิม และมีบางส่วนที่รูกาล้างไปสร้างบ้านบริเวณริมลำปาว ซึ่งในย่านต้นน้ำ ประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ ดังนี้

1) ชุมชนคุ้มห้วย

ชุมชนคุ้มห้วยเป็นชุมชนอยู่ทางตอนเหนือสุดของเขตเทศบาลฯ มีลำน้ำจากห้วยสีทนและแก่งตอนกลางไหลมารวมกับลำน้ำปาวที่บริเวณที่ตั้งชุมชน มีการสร้างบ้านรูกาล้างน้ำปาว จำนวน 7 ครัวเรือน เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน มีดังนี้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2513	มีไฟฟ้าเข้ามาใช้ในชุมชนครั้งแรก
2526	ชุมชนเข้าอยู่ในการปกครองของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีประธานชุมชนคนแรกคือ นายหนั่น พิมพจักร์
2541	มีการสร้างสะพานคอนกรีตในชุมชน สร้างโดยกรมโยธาธิการ
2541	มีน้ำประปาเข้ามาใช้ในชุมชน (บางครัวเรือนไม่ได้ใช้น้ำประปา)

2543

มีการสร้างถนนคอนกรีตในชุมชน

2545

ทางเทศบาลฯ ได้เข้ามาก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์แห่งใหม่บริเวณ
ท้ายชุมชน

ที่ดินในชุมชนส่วนใหญ่เป็นที่จับจองมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กรรมสิทธิ์ในที่ดินปัจจุบันมี นส.3 และ
โฉนดเกือบทุกหลังคาเรือน ยกเว้นที่ครัวเรือนที่รกร้างลงไปสร้างบ้านในเขตริมน้ำป่า ซึ่งมีอยู่ 7 หลังคาเรือน

อาชีพหลักของคนในชุมชนส่วนมากจะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและกรรมกรก่อสร้าง นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าคนกลางซึ่งไปค้าขายที่ตลาดสดทุ่งนาทอง และบางส่วนรับราชการ

ด้านความเชื่อ ที่ท้ายหมู่บ้านจะมีศาลตั้งอยู่ ซึ่งคนในชุมชนเรียกว่า ปู่ห้วย มีการเลี้ยงปู่ห้วยเป็นประจำ
ทุกปี ในอดีตจะเลี้ยงในวันสงกรานต์คือวันที่ 13 เมษายน แต่ปัจจุบันจะเลือกวันที่คนในชุมชนสะดวกที่สุดเป็นวัน
เลี้ยงปู่ห้วย ส่วนการทำบุญประเพณีต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา คนในชุมชนจะไปทำบุญที่วัดหอไตรปฏิการาม

การศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนระดับอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่6 ที่โรงเรียนเทศบาล 3 โรงเรียน
เทศบาล 1 โรงเรียนเมือง และโรงเรียนอนุกุลนารี ส่วนระดับมัธยมศึกษาจะไปเรียนที่โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์
และเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปที่วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตกาฬสินธุ์ เป็นต้น

2) ชุมชนทำสินค้ำ

พื้นที่ชุมชนทำสินค้ำในอดีตเป็นที่สวน มีสวนมะม่วงและต้นไผ่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเคยเป็นชุมชน
ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดอนสวรรค์และแยกออกมาเป็นชุมชนทำสินค้ำเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ นามเรียก
ชื่อชุมชนว่า "ทำสินค้ำ" มีความเป็นมาอยู่ 2 เรื่องราว คือ

เรื่องแรก บริเวณสะพานชุมชนทำสินค้ำนี้ เดิมเป็นทางเกวียนที่ขนสินค้ำจำพวกข้าว และสามารถ
ข้ามลำปาวได้เนื่องจากน้ำในลำปาวตื้นเขินในฤดูแล้ง จากเหตุที่มีสินค้ำบรรทุกทุกใส่เกวียนข้ามไปยังท่าแห่งนี้มากจึง
เรียกว่า ทำสินค้ำ

เรื่องที่สอง บริเวณทางด้านทิศตะวันตก มีกุดซึ่งมีต้นค้ำเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงตั้งชื่อ
ตามต้นไม้นี้ว่ากุดค้ำ ชื่อทำสินค้ำอาจจะมาจากทำน้ำที่มีต้นค้ำอยู่มากก็เป็นไปได้

ชุมชนทำสินค้ำในอดีตมีการประกอบอาชีพทำนาอยู่ทางทิศตะวันตกของชุมชน ปัจจุบันเป็นชุมชน
ที่คนเข้ามาอยู่ค่อนข้างหลากหลายและประกอบอาชีพหลากหลายทั้งรับจ้าง ค้าขาย เกษตรกรและข้าราชการ มีการ
สร้างบ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ มีรั้วรอบขอบชิด และสร้างอาคารพาณิชย์จำนวนมาก

3) ชุมชนชอยน้ำทิพย์

ชุมชนชอยน้ำทิพย์ในอดีต เรียกว่า “โซ้งอ้อมแก้ว” สาเหตุที่เรียกเช่นนี้เพราะบริเวณที่ตั้งของชุมชนมีน้ำปาล้อมรอบ ลักษณะคล้ายเกาะ ในอดีตบริเวณนี้เคยเป็นที่สวนและที่นา แต่พอเมืองขยายตัวมากขึ้นจึงทำให้คนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองกาฬสินธุ์ออกมาตั้งบ้านเรือนตามที่สวนและที่นาของตนหรือซื้อที่ดินเพื่อการสร้างบ้านทำให้เกิดชุมชนแห่งนี้ขึ้น ในชุมชนชอยน้ำทิพย์มีชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในลักษณะรูก้ำริมน้ำปาล จำนวน 18 ครัวเรือน เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน มีดังนี้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
ก่อนปี 2480	เริ่มมีผู้คนอพยพออกมาจากตัวเมืองกาฬสินธุ์มาอยู่ในที่ไร่ที่นาของตนเอง กลุ่มแรก คือ นายคุย คานสว่าง นายเทียม คานดา นายสมบุญ มะระมาส และนางก้อน (ไม่ทราบนามสกุล) มีการตั้งชุมชนมีฐานะเป็นหมู่บ้าน(ยังไม่มี เทศบาล) มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายแก้ว คานละออง
2480	เปลี่ยนจากหมู่บ้านเป็นชุมชนโดยทางเทศบาลฯ ตั้งชื่อว่าชุมชนชอยน้ำทิพย์
2512	มีไฟฟ้า
2515	มีน้ำประปา
2518	องค์การยูนิเซฟมาตั้งกองทุนยูนิเซฟในหมู่บ้าน
2528	มีการเลือกตั้งประธานชุมชน ประธานชุมชนคนแรกคือ นายสิน ภูมิแก้ว
2529	สร้างศาลากลางบ้าน
2538	มีถนนลาดยางในชุมชน
2539	มีโทรศัพท์เข้ามาใช้ในชุมชนเป็นครั้งแรก
2540	มีถนนคอนกรีตเข้ามาในชุมชน
2541	มีตู้โทรศัพท์สาธารณะใช้ในชุมชน

ในอดีตคนในชุมชนชอยน้ำทิพย์ประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงโค-กระบือ เป็นอาชีพหลัก แต่ปัจจุบันมีอาชีพค่อนข้างหลากหลายและมีกลุ่มข้าราชการเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นมีอาชีพค้าขายที่ตลาดสดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และรับจ้าง และมีส่วนหนึ่งไปขายแรงงานที่ต่างจังหวัด

บริเวณท้ายหมู่บ้านได้มีการตั้งศาลเล็กๆ ขึ้นใต้ต้นตะเคียน เรียกว่า ศาลตาบ้าน จะมีการเลี้ยงศาลปีละ 1 ครั้ง ซึ่งจะไปเลี้ยงกันเฉพาะกลุ่มที่นับถือเท่านั้น การทำบุญประเพณี 12 เดือน เช่น เทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษา ฯลฯ จะไปทำบุญกันที่วัดศรีบุญเรือง

ด้านการศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนในตัวเมืองกาฬสินธุ์ เช่น วัดใต้โพธิ์คำ อนุกุลนารี และเรียนระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์และเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ที่วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตกาฬสินธุ์ เป็นต้น

ที่ดินของคนในชุมชนเป็นที่มรดกตกทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ต่อมามีการทำโฉนดและ นส. 3 ทำให้ที่ดินสามารถซื้อ-ขายกันได้ บางคนก็มีการแบ่งให้เช่า ซึ่งค่าเช่าที่อาจจะคิดเป็นรายปีหรือรายเดือนก็ได้แล้วแต่จะตกลงกันระหว่างผู้ให้เช่าและผู้เช่าเอง

4) ชุมชนดอนสวรรค์

ในอดีตพื้นที่ของชุมชนดอนสวรรค์เป็นที่นาที่สวนของคนที่ย้ายอยู่ในตัวเมืองกาฬสินธุ์ต่อมาเมืองได้ขยายตัวออกมาสู่พื้นที่รอบนอก ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองขยายขยายออกมาอยู่ในพื้นที่นาที่สวนของตนเอง ลักษณะที่ตั้งของชุมชนมีลักษณะเหมือนเกาะ โดยมีลำน้ำป่าล้อมรอบชุมชน ส่วนคนที่ตั้งชื่อชุมชนว่าชุมชนดอนสวรรค์คือ พระพรหมราชบุรี(หลวงปู่พรหม) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง(วัดเหนือ) ในขณะนั้น ชุมชนนี้ตั้งมาได้ประมาณ 100 ปี มีเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน ดังนี้

เหตุการณ์สำคัญ	ปี พ.ศ.
ก่อนปี 2517	เริ่มมีผู้คนอพยพออกจากตัวเมืองกาฬสินธุ์ เพื่อที่จะมาอาศัยอยู่ตามพื้นที่นาที่สวนของตนเอง คนกลุ่มแรกที่มาตั้งบ้านเรือนบริเวณชุมชนดอนสวรรค์คือ นายคำ คานพิพัฒน์ นายเต่า สีนอ่อน และนายตัว แดงศิริ
2517	มีไฟฟ้าใช้ในชุมชนเป็นครั้งแรก
2523	เกิดน้ำท่วมชุมชนและมีการตั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ภายในชุมชนชื่อโรงเรียนบุญประดิษฐ์
2525	เปลี่ยนการปกครองจากหมู่บ้านเป็นชุมชนและเข้ามาอยู่ในการปกครองของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
2540	มีน้ำประปาใช้ในหมู่บ้าน
2541	มีถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน

จำนวนครัวเรือนในชุมชนมีทั้งหมด 108 หลังคาเรือน ประชากรเป็นชาย 700 คน เป็นหญิง 750 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 1,450 คน คนที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นคนในจังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นเครือญาติกัน ตระกูลใหญ่ที่สุดในชุมชนคือตระกูล ชานบุรณ์ และตระกูล แดงศิริ

ด้านการศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนระดับอนุบาลที่โรงเรียนเทศบาล 3 และระดับประถมที่โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ และโรงเรียนเทศบาล 2 วัดสว่างคงคาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และจะไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปที่วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ หรือโรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์

การทำบุญประเพณี คนในชุมชนจะไปทำบุญและทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาที่ วัดศรีบุญเรือง(วัดเหนือ) เป็นที่น่าสังเกตว่าในชุมชนไม่มีศาลปู่ตาเพราะบรรพบุรุษไม่นับถือผีแต่หันถือพระพุทธศาสนาแทน

ด้านสาธารณสุข เมื่อเจ็บป่วยคนในชุมชนจะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดมากกว่าที่จะไปอนามัยที่ซอยน้ำทิพย์ เพราะที่โรงพยาบาลสะดวกและมีเครื่องมือที่ทันสมัย คนในชุมชนส่วนมากมีบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค

อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักคือการทำนา โดยที่นาจะอยู่ใกล้ๆ กับชุมชน ส่วนอาชีพรองคืออาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขายที่ตลาดทุ่งนาทองในตัวเมืองกาฬสินธุ์

การกู้หนี้ยืมสินของคนในชุมชนมักจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารออมสิน เพื่อมาลงทุนค้าขาย

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มอาชีพของสตรีแม่บ้าน เช่น กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มทำหมึกเค็ม กลุ่มเย็บผ้าโหล และกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรรมสิทธิ์และการจับจองที่ดินในชุมชน มีเอกสารสิทธิ์ทั้งเป็นโฉนด นส 3 ก. และนส 3 ส่วนมากเป็นที่มรดกตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแต่ก็มีการซื้อขายเปลี่ยนมือกันบ้าง มีครัวเรือนที่สร้างบ้านรูกาล้างไปในเขตลำนํ้าปาวอยู่ 1 ครัวเรือน

การปกครองชุมชน มีการจัดตั้งเป็นชุมชนมีฐานะเป็นหมู่บ้านโดยขึ้นกับตำบลลำพาน มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายเรือง สิทธิวงศ์ คนที่สองคือ นายทองคำ อุ่นเจริญ และต่อมาเมื่อปี 2525 ได้เปลี่ยนฐานะจากหมู่บ้านมาเป็นชุมชนโดยอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาล ชื่อชุมชนดอนสวรรค์ โดยมี นายทองดี อุ่นเจริญ เป็นประธานชุมชนคนแรกและเป็นมาถึงปัจจุบัน

3.1.2 ย่านกลางน้ำ

บริเวณย่านกลางน้ำ ประกอบด้วยชุมชนหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่กระจุกตัวโดยใช้พื้นที่ริมปาวเพื่ออยู่อาศัยเท่านั้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุมชน ดังนี้

1) ชุมชนหัวสะพานวัดใต้

บริเวณนี้มีการสร้างเพิงพักชั่วคราวหลังเล็ก ๆ มีลักษณะไม่ถาวร 12 หลัง มีเพียง 1 หลังที่มีการก่ออิฐอย่างถาวร ซึ่งเป็นบ้านของ นางสมัย จันทร์เพ็ญ อายุ 74 ปี ได้มาจับจองอยู่อาศัยกับสามีตั้งแต่ปี 2513 ต่อมาขายที่ดินที่อยู่ติดสะพานแล้วย้ายลงมาใต้สะพาน และได้สร้างเพิงพักชั่วคราวไว้จำนวน 12 หลัง ซึ่งสร้างไว้เพื่อให้คนได้มาเช่าอยู่ ปัจจุบันมีผู้มาอาศัยเช่าอยู่ 5 ครอบครัว โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายวัน วันละ 5-10 บาท ผู้ที่มาอาศัยอยู่เป็นคนพิการ มีอาชีพขอทานในตลาดจำนวน 3 หลัง และอีก 1 หลังทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ในบริเวณนี้มีผู้รูกาล้างน้ำปาวทั้งหมด 7 ครัวเรือน จำแนกเป็นครัวเรือนที่อยู่ใต้สะพาน 6 หลัง และอยู่ด้านตรงข้ามถนนอีก 1 หลัง

บริเวณที่ติดกับถนนทางด้านทิศตะวันตก เป็นที่ตั้งของกิจการประเภทอู่ซ่อมรถยนต์ และให้บริการเกี่ยวกับรถยนต์ เช่น แอร์ วิทยุ เทป และรายการประดับยนต์ต่าง ๆ ซึ่งคนที่ประกอบกิจการต้องเช่าอยู่ในราคา 3,000 บาท/เดือน ส่วนด้านหลังเป็นห้องเช่าสำหรับพักอาศัย ด้านหน้า 5 ห้อง ราคาเช่าห้องละ 2,200 บาท/เดือน มีขนาดกว้างกว่าด้านหลัง และด้านหลังมี 11 ห้อง ราคาเช่าห้องละ 1,800 บาท/เดือน โดยไม่ต้องเสียค่าน้ำค่าไฟ คนที่มาเช่าจะเป็นนักศึกษาจากโรงเรียนพาณิชย์การกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ เจ้าของตึกและห้องเช่าคือ อาจารย์เอี่ยมจิต วิเศษ เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์

2) ชุมชนหลังโรงสีรุ่งชัยกิจ

ชุมชนนี้มี 8 หลังคาเรือน อยู่บริเวณด้านหลังโรงสีรุ่งชัยกิจ ด้านหลังของที่ตั้งบ้านเรือนจะติดลำน้ำขาว ฝั่งตรงข้ามที่ตั้งของชุมชนคือกุดน้ำกิน มีเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน ดังนี้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2521	น้ำท่วมบ้านเรือนของคนในชุมชน
2524	โรงสีรุ่งชัยกิจล่อมรั่วกำแพงด้วยอิฐบล็อก
2525	มีการระเบิดฝายน้ำล้นใกล้บริเวณที่ตั้งของชุมชน

อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่คืออาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือปลูกผัก เช่น กระหล่ำ ผักกาด และจะนำไปขายส่งให้กับพ่อค้าที่ตลาดสดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

การศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดใต้โพธิ์คำ โรงเรียนอนุกุลนารี และเรียนต่อระดับสูงขึ้นไปที่วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์

คนในชุมชนจะไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและบุญประเพณีต่าง ๆ โดยการเข้าไปร่วมทำบุญกับชุมชนอื่น ๆ ในย่านนี้ที่วัดใต้โพธิ์คำ บริเวณทางเข้าชุมชนจะมีศาลเล็กๆ เป็นศาลที่สร้างไว้แต่คนในชุมชนไม่ได้ให้ความเคารพนับถือแต่อย่างใด เป็นเพียงสัญลักษณ์ ที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้คนอื่นนอกชุมชนเข้ามาหรือเข้ามาในชุมชนแล้วรู้สึกเกรงกลัวเท่านั้น

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะเป็นเครือญาติกัน เนื่องจากที่ดินที่เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจึงมีญาติพี่น้องมาปลูกบ้านอาศัยอยู่ใกล้กัน

กรรมสิทธิ์ในที่ดินของคนในชุมชนส่วนมากเป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ยกเว้นบ้านหลังสุดท้ายที่ปลูกอยู่ในเขตของลำน้ำขาวไม่มีเอกสารสิทธิ์

3) ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาว

ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ต้องมีการโยกย้ายออกไปจากบริเวณ ถ้าหากมีการทำโครงการ ดังนั้นในการศึกษา จึงได้ศึกษาให้เห็นรายละเอียดมากกว่าชุมชนอื่นดังนี้

ก) ประวัติชุมชน

ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนกุดยางสามัคคี มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 15 ครัวเรือน ที่ตั้งชื่อชุมชนว่ากุดยางสามัคคีเพราะว่าในชุมชนมีหนองกุดยาง (อยู่หลังปั๊มน้ำมัน ปตท.) ส่วนเหตุผลที่เรียกครัวเรือนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณลำน้ำปาวว่า ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาว ก็เนื่องจากที่ตั้งชุมชนอยู่ด้านหน้าโรงแรมริมปาว แต่คนในละแวกนั้นเรียกคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ว่า อยู่ใน “โกนปาว”

เหตุการณ์ตั้งชุมชน เดิมบริเวณที่ชาวชุมชนอาศัยอยู่ยังคงเป็นป่าหนามไม่ยวบไม่มีคนอาศัยอยู่ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2518 ได้มีคนเริ่มเข้ามาถางป่าและถมดินบริเวณริมลำน้ำปาวเพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งกลุ่มคนแรกที่เข้ามาอยู่มีเพียง 2 ครัวเรือน คือ ครัวเรือนของ นางเทพ จงเทพ และ นางจิ้น เหล่าอด ต่อมาเริ่มมีคนเข้ามาอยู่มากขึ้นเรื่อยๆจนปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 15 ครัวเรือน คนที่เข้ามาอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะอพยพมาจากหลายจังหวัด เช่น สุรินทร์ มุกดาหาร และนครนายก และบางคนก็อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอรอบนอกของจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่ต้องอพยพมาเนื่องจากไม่มีที่ทำกินและที่อยู่อาศัย จึงมีความจำเป็นต้องอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหางานและที่อยู่อาศัย

ข) ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2518	เริ่มมีคนเข้ามาตั้งบ้านเรือน กลุ่มแรกที่เข้ามาคือ นางเทพ จงเทพ และนางจิ้น เหล่าอด
2520	มีอุบัติเหตุรถโดยสารสายกระนวน- กาฬสินธุ์(รสบัส)ตกลงไปในโกนปาว
2521	น้ำท่วมชุมชนหนักที่สุด
2534	ต้นโพธิ์ที่วัดใต้ (เป็นวัดที่คนในชุมชนไปทำบุญ) ถูกฟ้าผ่าหักลงมา
2535	มีการสร้างโรงแรม ชื่อโรงแรมริมปาว ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชุมชน
2545	ทางเทศบาลฯ ต้องการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณริมลำน้ำปาวและมีโครงการ ให้ชุมชนอพยพโยกย้ายไปอยู่ในบริเวณที่จัดให้คือ “ท่าสีแก้ว”

ค) การประกอบอาชีพของคนในชุมชน

ผู้ชายในวัยแรงงานส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างขนของลงจากรถบรรทุก เช่น ปูน ปุ๋ย เหล็ก กระเบื้อง ข้าวสาร และน้ำตาล ผู้ที่มาว่าจ้างคือร้านค้าและโรงสีที่อยู่ในเมืองกาฬสินธุ์ ส่วนผู้หญิงจะต้องดูแลลูกหลาน มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่ไปรับจ้างขนน้ำตาลลงจากรถ แต่เมื่อถึงช่วงทำนาและเก็บเกี่ยวข้าว ผู้หญิงก็ออกไปรับจ้างเช่นเดียวกัน แรงงานที่ไปรับจ้างทั้งหมดประมาณ 16 คน

การรับจ้างขนของลงจากรถ คนในชุมชนจะมารอรถที่จะมาเรียกไปลงของที่หน้าร้านค้าในชุมชน โดยจะไปกันเป็นกลุ่ม และบริเวณที่ไปลงของ ได้แก่ ร้าน ส. ทวีสิน ร้าน อ. เจริญคอนกรีต ร้านอุดมชัย ร้านบุญไทยค้าไม้ และโรงสีไทยเจริญ เป็นต้น โดยในการไปลงของนั้นทุกคนที่ไปจะแบ่งเฉลี่ยค่าจ้างจากการเหมาขึ้นลงของเท่า ๆ กัน การไปทำงานจะไม่มีใครเป็นหัวหน้ากลุ่มในการคัดเลือกคนไปทำงาน ทุกคนจะมีสิทธิในการไปทำงานเท่ากัน ขึ้นอยู่กับว่าใครว่างช่วงที่รถมารับก็จะได้ไปทำงาน ส่วนคนที่ไม่ว่างหรือมาขึ้นรถไม่ทันก็จะรอในรอบต่อไป รายละเอียดของอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนนี้ เป็นดังนี้

- ลงปูนซีเมนต์ ค่าจ้างทางร้านจะเหมาจ่ายคือ 1 รถพ่วงต่อ 600 บาท ซึ่ง 1 รถพ่วงจะมีปูนจำนวน 800 กระสอบ หรือ 40 ตัน เฉลี่ยค่าจ้างกระสอบละ 75 สตางค์ ในแต่ละครั้งก็จะมีคนไปทำงานประมาณรอบละ 8-10 คน
- ลงเหล็ก งานลงเหล็กจะมีประมาณ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งถือว่าเป็นงานที่มีมากเป็นอันดับสองเมื่อเทียบกับงานทั้งหมด เหล็กที่ขนลงจากรถจะเป็นเหล็กเส้นรูปพรรณ แรงงานที่ไปรับจ้างจะเป็นผู้ชายที่อยู่ในวัยแรงงาน ซึ่งก็จะเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่ไปรับจ้างขนของชนิดอื่นๆ ค่าจ้างแรงงานทางร้านจะเหมาจ่ายในอัตราถลึงล้อยละ 600 บาท
- ลงข้าวสาร ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง ค่าจ้างทางร้านจะจ้างกระสอบละ 2 บาท ซึ่งแต่ละรถจะมีข้าวสาร 140 กระสอบ กระสอบละ 100 กิโลกรัม ค่าจ้าง ประมาณรถละ 280 บาท
- ลงกระเบื้อง ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง ค่าจ้างแรงงานทางร้านจะเหมาจ่ายรถละ 900 บาท ซึ่งกระเบื้องหนึ่งคันรถจะมีประมาณ 4,000 แผ่น ร้านที่คนในชุมชนไปรับจ้างคือ ร้าน อ. เจริญคอนกรีต
- ลงปุ๋ย เฉพาะในช่วงฤดูฝนเพราะมีการซื้อขายปุ๋ยเป็นจำนวนมาก ในช่วงฤดูฝนจะมีงานประมาณ 2 วันต่อครั้ง ค่าจ้างทางร้านจะจ้างกระสอบละ 1 บาท ซึ่งแต่ละรถจะมีปุ๋ยประมาณ 150-200 กระสอบ น้ำหนักกระสอบละ 50 กิโลกรัม
- ลงน้ำตาล มี 2 ครอบครัวเท่านั้น เป็นชาย 2 คน หญิง 2 คน เนื่องจากว่าทั้ง 4 คนเคยทำงานกับทางร้านมานานทำให้เจ้าของร้านไว้วางใจ จึงเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ผูกขาดการรับจ้างขนน้ำตาลลงจากรถ ซึ่งจะมีงานเข้ามาประมาณ 2 วันต่อครั้ง ค่าจ้างแรงงานทางร้านจะเหมาจ่ายรถละ 500 บาท หนึ่งคันรถจะมีน้ำตาล 260 กระสอบ กระสอบละ 50 กิโลกรัม และทั้ง 4 คนนี้ยังได้ร่วมไปทำงานรับจ้างขนของชนิดอื่นกับคนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย
- ขับสามล้อรับจ้าง มีผู้ที่ประกอบอาชีพขับรถสามล้อรับจ้างอยู่ 4 คน 3 คนอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยจะไปรอรับส่งผู้โดยสารอยู่ที่หน้าโรงแรมริมปาว ผู้โดยสารเป็นชาวบ้านที่เดินทางมาในเมืองกาฬสินธุ์ ลูกค้าของโรงแรม และลูกค้าประจำในละแวกนั้นที่จะเข้า

ไปตลาดในเมือง ค่าโดยสารเข้าไปในเมืองราคา 20 บาท ต่อเที่ยว หรือถ้ามีจำนวนผู้โดยสารหลายคนก็จะเก็บคนละ 10 บาท

- ค่าขายในชุมชน ในชุมชนมี 2 ครั้วเรือนที่ค้าขาย ซึ่งสินค้าที่นำมาขายจะเป็นจำพวกอาหารสด แห้ง และของใช้ในครั้วเรือน เช่น สบู่ ยาสีฟัน น้ำปลา น้ำตาล สุรา บุหรี่ และขนมขบเคี้ยวต่าง ๆ ร้านค้าทั้ง 2 ร้าน จะเป็นที่พักของคณกลุ่มนี้ในช่วงที่ไม่มีเงินและไม่มียาน ชาวบ้านจะซื้อสินค้าเงินเชื่อเมื่อทำงานได้เงินแล้วจึงจะนำเงินมาจ่ายในภายหลังซึ่งมีการซื้อสินค้าลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก โดยแต่ละครอบครัวจะมีเครดิตที่สามารถเชื่อได้ตั้งแต่ 500 - 2,000 บาท
- พนักงานร้านบริการเติมน้ำมัน มีจำนวน 2 คน เป็นพนักงานบริการเติมน้ำมันที่ปั้มน้ำมัน ปตท. ตรงข้ามชุมชน
- ขายแรงงานต่างจังหวัด คนในชุมชนที่ไปทำงานต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพฯ ฯ หรือภาคกลางส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่แต่งงานใหม่มีลูกเล็ก ๆ ซึ่งจะฝากลูกไว้ให้พ่อหรือแม่เลี้ยงแล้วส่งเงินมาให้เพื่อเป็น ค่าเลี้ยงดูและใช้จ่ายในครั้วเรือน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในชุมชนมีเด็กก่อนวัยเรียนเป็นจำนวนมาก

ง) รายรับ รายจ่ายและภาวะหนี้สิน

เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างรายได้ของของครั้วส่วนใหญ่จึงมาจากการรับจ้าง ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน เฉลี่ยวันละประมาณ 60-100 บาท ขึ้นอยู่กับว่าวันไหนจะได้รับจ้างชนของมากน้อยเพียงใด ซึ่งบางวันก็จะไม่มีงานเข้ามาเลย สำหรับรายจ่ายของคนในชุมชนจะมีลักษณะที่ต้องใช้จ่ายเพื่อการซื้ออาหารการกินไปวันต่อวันถ้าวันไหนไม่มีงานเข้ามาก็จะไปขอใช้เครดิตที่ร้านค้าในชุมชนก่อนแล้วจะนำมาจ่ายภายหลังที่ได้ไปทำงาน การกู้ยืมเงินจะมีผู้ที่ให้กู้เงินที่อยู่ในชุมชน 2 คน จะคิดดอกเบี้ยร้อยละ 10-20 บาทต่อเดือน การชำระคืนจะมีทั้งชำระเป็นรายวันและรายเดือน โดยวงเงินกู้ประมาณครั้งละ 1,000-2,000 บาท นอกจากนี้คนในชุมชนยัง (มีการซื้อสินค้าเงินผ่อน เช่น รถจักรยาน เครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งจะผ่อนชำระเงินรายเดือนและรายวัน การประเมินตนเองของคนในชุมชนประเมินว่า คนในชุมชนส่วนมากจะมีฐานะยากจนเพราะไม่มีงานทำที่แน่นอน ค่าจ้างแรงงานถูก ต้องใช้แรงงานอย่างเดียว เนื่องจากมีการศึกษาต่ำ

จ) ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ

ในชุมชนมีศาลปู่ตาที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ที่ตั้งศาลอยู่บริเวณสะพานทางเข้าโรงแรมริมปาว คนที่ตั้งศาลคือ นางล้อม จงเทพ และนายประสิทธิ์ ขำลอย (เป็นสามี- ภรรยากัน) มีการตั้งศาลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 สาเหตุที่ตั้งศาลในบริเวณดังกล่าว เป็นเพราะนางล้อมเกิดอาการเจ็บป่วยไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ไม่หาย และมีผีหัวขาดมาเข้าฝันนายประสิทธิ์ว่าอยากได้ศาลและต้องการของเซ่นไหว้ คือหล้าขาว 1 ขวด ไก่ 1 ตัว นางล้อมและนายประสิทธิ์จึงได้จัดตั้งศาลและหาเครื่องเซ่นไหว้ที่ต้องการให้ หลังจากนั้นนางล้อมหายป่วย และบางครั้งถ้าปู่ตาไม่พอใจคนในครอบครัวใดที่อยู่ในชุมชนก็จะทำให้เด็กในครอบครัวนั้นเจ็บป่วยหรือทำให้คนในครอบครัว

ครัวได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย ซึ่งเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 มีคนในชุมชนได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานคือ การรับจ้างขนของลงจากรถแล้วตกจากรถพ่วง ทางครอบครัวจึงไปหาคนทรงเจ้าที่สำนักแสงเทียนซึ่งตั้งสำนักอยู่บริเวณสามเหลี่ยมโนนตาล คนทรงได้บอกว่า ไม่พอใจคนที่ได้รับอุบัติเหตุเพราะเวลาเมาเหล้าแล้วส่งเสียงดัง ซึ่งปู่ดำต้องการให้น้าของไปขอขมาโดยการเลี้ยงเหล้า 1 ขวด ไก่ 1 ตัว จึงจะหายโกรธ การเลี้ยงปู่ดำจะมีเครื่องคาวหวานในการเลี้ยงคือ เหล้าขาว 1 ขวด ไก่ 1 ตัว ขนมหวาน บุหรี่ 1 ซอง ดอก เทียน 1 ดอก ดอกไม้ 1 คู่ ส่วนการเลี้ยงประจำปี จะเลี้ยงในช่วงสงกรานต์หรือช่วงปีใหม่ของทุกปี

คนทรงเจ้าในชุมชนมี 1 คน เมื่อคนในชุมชนได้รับอุบัติเหตุ หรือมีเด็กในครอบครัวใดเจ็บป่วยก็จะไปหาเพื่อที่จะให้คนที่เป็นคนทรงติดต่อกับปู่ดำ ถามว่าปู่ดำไม่พอใจคนในครอบครัวเรื่องอะไร ถ้าคนในครอบครัวทำให้ปู่ดำโกรธหรือไม่พอใจคนทรงก็จะบอกว่าต้องไปขอขมาต่อปู่ดำที่ศาลซึ่งต้องนำของเช่น ไหว้ หรือต้องนำสิ่งที่เป็นปู่ดำต้องการไปขอขมา โดยคนทรงจะบอกว่าปู่ดำต้องการอะไร เมื่อขอขมาแล้วจะทำให้คนในครอบครัวหายจากอาการเจ็บป่วย

การเคารพนับถือปู่ดำ จะมีการนับถือเฉพาะกลุ่มในชุมชน ซึ่งมีบางคนก็ไม่รู้จักปู่ดำหรือไม่ได้นับถือ แต่บางคนก็นับถือเพราะครอบครัวเคยทำให้ปู่ดำไม่พอใจและได้รับอุบัติเหตุหรือคนในครอบครัวเจ็บป่วยพอไปขอขมาแล้วทำให้หายจากอาการเจ็บป่วยเหล่านั้น

ฉ) ครอบครัว

ครอบครัวในชุมชนส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย หนึ่งครอบครัวจะมีคนอาศัยอยู่ประมาณ 5 คน ซึ่งในครอบครัวจะมี ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ ลูกเขยและลูกสาว อาศัยอยู่ร่วมกัน เมื่อแต่งงานแล้วมักไม่ค่อยแยกครอบครัวออกไปจากบ้านของพ่อแม่

การแต่งงานมีทั้งการแต่งงานกับคนในชุมชนเองและแต่งงานกับคนนอกชุมชน การแต่งงานกับคนนอกชุมชนเกิดขึ้นโดยคนในชุมชนจะไปทำงานที่ต่างจังหวัด โดยเฉพาะที่กรุงเทพฯ พบกันในที่ทำงานแล้วจึงกลับมาแต่งงานกันในชุมชน ซึ่งการแต่งงานจะไม่จัดพิธีใหญ่โตแต่จะมีการผูกข้อมือและขอขมาต่อพ่อแม่ บางคู่พอแต่งงานแล้วจะอยู่กับพ่อแม่เป็นครอบครัวเดียวกันไม่แยกบ้านไปอยู่ต่างหาก เนื่องจากข้อจำกัดที่ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินปลูกสร้างบ้าน บางคู่จะกลับไปทำทำงานที่กรุงเทพฯ และพอมีลูกจะนำกลับมาให้พ่อแม่เลี้ยงและจะส่งเงินกลับมาเป็นค่าเลี้ยงดู ประมาณเดือนละ 1,000-2,000 บาท การกลับมาเยี่ยมบ้านของคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัดจะกลับมาเยี่ยมครอบครัวเมื่อช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เป็นต้น

การติดต่อระหว่างคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดกับคนในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชน จะใช้โทรศัพท์ โดยจะโทรมาที่สถานีบริการน้ำมันปตท. ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับชุมชนแล้วคนที่ทำงานที่สถานีบริการน้ำมันปตท. จะมาตามไปรับโทรศัพท์ เพราะคนที่ทำงานที่นั่นก็เป็นคนในชุมชนเหมือนกัน

การช่วยเหลือกันในชุมชน จะช่วยเหลือกันในกลุ่มเครือญาติเป็นหลัก ถ้าใครไม่มีญาติพี่น้องก็ต้องช่วยเหลือตัวเอง เพราะต่างคนก็ต่างหาเช้ากินค่ำ และแต่ละครอบครัวก็ยากจน

ข) การศึกษา

ด้านการศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนที่โรงเรียนวัดใต้โพธิ์คำซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 เป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชุมชน ไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน แต่ต้องซื้อสมุดหนังสือและชุดนักเรียน เด็กในชุมชนจะเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีเงินส่งเรียนต่อ และต้องการแรงงานที่จะหาเงินเข้ามาเลี้ยงครอบครัว

ข) สาธารณสุข

คนในชุมชนส่วนมากจะเป็นโรคเบาหวานและโรคน้ำกัดเท้า ส่วนการรักษาเมื่อเจ็บป่วยจะรักษาด้วยการซื้อยามารักษาเองก่อน แต่ถ้าอาการไม่ดีขึ้นก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลกาฬสินธุ์โดยใช้บัตร 30 บาท รักษาทุกโรค โรงพยาบาลกาฬสินธุ์จะมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกมาบริการคนในชุมชนด้วย

ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี ส่วนมากเด็กในชุมชนจะเป็นโรคขาดสารอาหาร เป็นจำนวนมาก เพราะพ่อแม่เด็กไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาหารเท่าที่ควร จากการสังเกตพบว่ามีเด็กอายุประมาณ 7 เดือน ที่ครอบครัวใช้นมข้นหวานซึ่งให้ดื่มซึ่งในฉลากระบุชัดเจนว่าไม่เหมาะกับเด็กที่อายุต่ำกว่า 1 ปี แต่สาเหตุที่ทำแบบนี้เพราะนมข้นหวานราคาถูก ถ้าซื้อนมสำหรับเลี้ยงเด็กทารกจะมีราคาแพงมากซึ่งครัวเรือนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อได้

ค) การปกครอง

ประธานชุมชนคือ นางวันเพ็ญ เป็นคนมีฐานะดี การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนจะไม่เข้ามาประสานกับคนในบริเวณนี้เลย ดังนั้นคนในชุมชนจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเองโดยใช้การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้ซึ่งส่วนมากจะเป็นกลุ่มที่ไปขึ้นลงของด้วยกัน

3.1.3 ย่านปลายน้ำ

ย่านปลายน้ำเป็นชุมชนที่อยู่ห่างออกมาจากตัวเมืองกาฬสินธุ์ มีอยู่ 4 ชุมชน หรืออาจเรียกว่ากลุ่มก็ได้ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาจับจองสร้างบ้านอยู่บริเวณริมลำน้ำปาว สาเหตุมาจากไม่มีที่อยู่อาศัย และบางส่วนเป็นคนอพยพหนีความแออัดมาจากหน้าโรงแรมริมปาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ชุมชนหลังโรงแรมริมปาว

ชุมชนหลังโรงแรมริมปาวมี 5 หลังคาเรือน อยู่บริเวณหลังโรงแรมริมปาวติดถนนเลี้ยวเมือง อยู่บริเวณใต้สะพาน คนแรกเข้ามาตั้งครัวเรือนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2533 คือนายแดง วิเชียรชัย โดยได้เข้ามาจับจองภายหลังจากการขายที่ดินที่อยู่ติดกับลำน้ำปาวไปแล้ว อาชีพของคนในชุมชนคือค้าขายเปิด-ปิดที่ตลาดสด และอาชีพทำงานก่อสร้าง การเข้ามาจับจองที่ดิน ไม่ได้ขออนุญาต แต่ก็สามารถขอใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าได้

2) ชุมชนท่าสี่แก้ว

ชุมชนท่าสี่แก้วเป็นชุมชนที่อยู่ติดริมน้ำปาว มีคนอาศัยอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือน ที่ตั้งของชุมชนอยู่ลึกเข้าไปจากถนนประมาณ 500 เมตร ซอยที่เข้าไปในชุมชนเรียกว่า ซอยโสภะ ลักษณะของชุมชนตั้งอยู่กลางป่าไผ่ มีลำห้วยคือกุดน้ำลาดไหลผ่านทางด้านหลังของชุมชน ส่วนด้านหน้าของชุมชนจะมีลำน้ำปาวไหลผ่าน ในฤดูฝนน้ำจะท่วมบ้านเรือน เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน มีดังนี้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2522	เริ่มมีคนเข้ามาอยู่ในชุมชน คนที่เข้ามาอยู่คนแรกคือ นายโถม คานเจริญ โดยการซื้อสิทธิ์ต่อจาก นายพัน ราคา 2,000 บาท ต่อมานายปรีชา บุญเกิด และนายเดชา ไชยยนต์ ได้เข้ามาอยู่ในชุมชนโดยขอแบ่งที่ดิน กับนายโถม คานเจริญ ซึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน
2534	มีไฟฟ้าเข้ามาใช้ในชุมชน โดยต่อมาจากบ้านกุดอ้อ
2538	นางอภิญญา ได้มาขอแบ่งที่ดินโดยซื้อสิทธิ์จาก นายปรีชา บุญเกิด ราคา 30,000 บาท
2542	ได้สร้างศาลในบริเวณชุมชน
2544	นายทอง อังคแสน เข้ามาอาศัยอยู่โดยขอแบ่งที่กับนางอภิญญา ซึ่งเป็นญาติฝ่ายภรรยา
2545	ทางราชการได้เข้ามาจัดสรรพื้นที่บริเวณใกล้ชุมชนเพื่อที่จะให้ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาวอพยพมาอยู่อาศัย

การศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนที่โรงเรียนวัดใต้โพธิ์คำในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจบการศึกษาแล้วมีการศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาอย่างมาก มีเพียง 1 คน คือลูกของนายปรีชา บุญเกิด

ศาสนาและความเชื่อ คนในชุมชนจะไปทำบุญประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่วัดใต้โพธิ์คำและวัดบ้านกุดอ้อ ในบริเวณชุมชนยังมีศาล เหตุที่ตั้งศาลเพื่อที่จะให้เจ้าที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยได้คุ้มครองคนในชุมชนไม่ให้ลูกหลานเจ็บไข้ได้ป่วยซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนยังมีความเชื่อทั้งในเรื่องพุทธศาสนาและผีสง ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นการสร้างความมั่นคงในจิตใจให้เกิดขึ้นนั่นเอง ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน จะมีลักษณะพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันในหมู่เครือญาติ โดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งปันที่ดินให้เพื่ออยู่อาศัย ซึ่งอาจมีทั้งการแบ่งให้เปล่า และซื้อขายกันบ้างแต่เป็นราคาที่ไม่แพงนัก ที่พี่น้องจะซื้อได้

3) ชุมชนหนองไชยวาน (ทำสีแก้วฝังชาย)

ชุมชนหนองไชยวาน(ทำสีแก้วฝังชาย) มีครัวเรือนอาศัยอยู่ 7 หลังคาเรือน ทางเข้าไปในชุมชนเป็นซอยเล็กๆทางจะถนนเลียงเมืองประมาณ 200 เมตร รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไม่สามารถเข้าไปในชุมชนได้ ต้องเดินเข้าไปอย่างเดียว สภาพชุมชนติดลำน้ำปาวและมีป่าไผ่ล้อมรอบ เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชนมีดังนี้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2535	นางผิว การช่าง และนายหมื่น จงเทพ ได้เข้ามาสร้างบ้านในบริเวณชุมชนเป็นครอบครัวแรก
2541	มีคนย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเพราะเข้ามาทำงานทำในจังหวัดกาฬสินธุ์แล้วไม่มีเงินเช่าบ้านที่อยู่ในเมืองจึงแสวงหาที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีคนดูแล
2542	มีการรื้อสะพานไม้ที่สร้างข้ามไปที่ชุมชนทำสีแก้ว(ฝังชา)

การศึกษา เด็กในชุมชนจะไปเรียนที่โรงเรียนวัดใต้โพธิ์คำจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเนื่องจากต้องออกมาทำงานช่วยครอบครัว

ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มี 2 ครัวเรือน ที่เป็นญาติพี่น้องกัน และที่เหลืออีก 5 ครัวเรือน มาปลูกบ้านบริเวณเดียวกัน เพราะเข้ามาทำงานทำในตัวเมืองกาฬสินธุ์และไม่สามารถเช่าบ้านที่อยู่ในตัวเมืองได้

อาชีพของคนในชุมชนคือขายลูกโป่งและรับจ้างทั่วไป โดยการขายลูกโป่งตามงานรื่นเริงและในตัวเมือง ส่วนการรับจ้างจะมีทั้งที่รับจ้างในเมืองกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียง

ส่วนการร่วมทำบุญประเพณีทางศาสนาจะไปทำที่วัดใต้โพธิ์คำซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ครัวเรือนจะมีความยากจนแต่ก็ยังมีความเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนาโดยตลอด ซึ่งถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญ

4) ชุมชนกุดหว้า

ชุมชนกุดหว้ามีทั้งหมด 7 ครัวเรือน อยู่ห่างจากถนนสายเลียงเมืองประมาณ 500 เมตร รถยนต์สามารถเข้าถึงชุมชนได้ บริเวณที่ตั้งของชุมชนมีลักษณะเป็นตลิ่งสูงอยู่ริมลำน้ำปาว บ้านเรือนตั้งเรียงกันตามริมตลิ่งเป็นแนวยาว

ประมาณ ปี พ.ศ. 2508 นายชื่น ธารชัย ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณริมลำน้ำปาว เนื่องจากขายที่ดินทั้งหมด 8 ไร่ เป็นที่ดินที่อยู่ใกล้บริเวณลำน้ำปาวซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยเดิม โดยขายให้กับ นางมี ขจรเพื่อง ซึ่งเป็นเจ้าของร้านขายยา (เป็นร้านขายยาอยู่ในเมืองกาฬสินธุ์) ทำให้ไม่มีที่อยู่อาศัยจึงมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมลำน้ำปาว ต่อมาเมื่อลูกแต่งงานมีครอบครัว จึงได้แยกออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นยังมีญาติมาขออาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณดังกล่าวด้วย ประมาณ ปี พ.ศ. 2544 น้ำท่วมหนัก ระดับสูงประมาณ 1.50 เมตร ทางเทศบาลฯ เข้ามาช่วยเหลือโดยนำเรือมารับไปอยู่บริเวณข้างถนนเลียงเมือง

3.2 การสำรวจศึกษาข้อคิดเห็นและทัศนคติของชุมชนต่อโครงการ

การสำรวจศึกษาข้อคิดเห็นและทัศนคติของชุมชนต่อโครงการในครั้งนี้ เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Questionnaires) และเชิงคุณภาพ (Focus Groups Discussion) โดยในกระบวนการได้เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการนำเสนอข้อคิดเห็น และทัศนะต่างๆ ที่จะป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการ ที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการของคนส่วนมากในชุมชน ได้พยายามรวบรวมความคิดเห็นที่มีความแตกต่างหลากหลายให้ชุมชน ได้วิเคราะห์และหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งในการนำเสนอจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นข้อสรุปจากการประชุมระดมความคิดเห็นในระดับย่านชุมชน 3 บริเวณคือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ส่วนที่สอง เป็นข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม จากครัวเรือนที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณริมลำน้ำปาวจำนวน 71 ครัวเรือน ซึ่งรายละเอียดเป็นดังนี้

3.2.1 ข้อสรุปจากการจัดประชุมระดมความคิดเห็น

ได้มีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเป็น 3 กลุ่ม ในย่านชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณ ต้นน้ำ (บริเวณชุมชนซอยน้ำทิพย์) กลางน้ำ (บริเวณชุมชนหน้าโรงแรมริมปาว) และปลายน้ำ (บริเวณชุมชนท่าศรีแก้วฝั่งซ้ายหรือหนองไฮหวาน) ได้รวบรวมผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการแก้ไขปรับปรุง ผลการสำรวจศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) ย่านต้นน้ำ

การจัดระดมความคิดเห็นจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ตั้งแต่เวลา 17.45-19.25 น. ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นและสรุปความคิดเห็นได้ดังตารางที่ 3.2-1 ถึง 3.2-3

ตารางที่ 3.2-1
การวิเคราะห์ข้อดีของการจัดทำโครงการ

ประเด็น	ข้อดี/ประโยชน์ที่คนเมืองจะได้รับ
1) ด้านกายภาพ	-น้ำไม่ท่วม -มีปลามากขึ้น -น้ำสะอาดขึ้น
2) ด้านเศรษฐกิจ	สามารถเลี้ยงปลาในกระชังได้

การวิเคราะห์ข้อดี หากมีการดำเนินการปรับปรุงสภาพลำน้ำปาว ผู้เข้าร่วมจะมองเห็นข้อดีในเชิงกายภาพที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและมองในเชิงเศรษฐกิจ คือ การเลี้ยงปลาในกระชังที่มีการเลี้ยงอย่างแพร่หลายในจังหวัดกาฬสินธุ์ และหากมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์หน้าโรงแรมริมปาวนั้น เห็นว่าจะได้ประโยชน์ทั้งคนเมืองและเจ้าของโรงแรมที่จะมีหน้าบ้านหรือหน้าโรงแรมที่สวยงาม

ตารางที่ 3.2-2

การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค สาเหตุ และแนวทางการแก้ไข

ปัญหา/ความต้องการ	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
1)ความโปร่งใสในการบริหารโครงการ	-ยังไม่มีการประชุมสัมพันธข้อมูลโครงการให้ประชาชนรับทราบถึงรายละเอียดโครงการ งบประมาณ ระยะเวลา การดำเนินงาน	1)ควรมีการประชุมสัมพันธให้ประชาชนรับทราบถึงข้อมูลโดยละเอียด 2)ควรให้ประชาชนชุมชนในเขตเทศบาลเข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบและรับงานเพราะเงินงบประมาณทั้งหมดเป็นภาษีของประชาชน
2)มาตรฐานงานของผู้รับเหมา	-เกรงว่างานที่ทำได้มาตรฐานเนื่องจากเคยเห็นผลงานด้านอื่นๆในการทำท่อระบายน้ำ, ถนน	จ้างบริษัทใหญ่เพียงบริษัทเดียวในการทำงาน เพราะจะสามารถหาคนรับผิดชอบได้
3)ต้องการให้ชุดลอกลำน้ำปาวก่อนแล้วค่อยปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าโรงแรมริมปาว	-ไม่ทราบงบประมาณทั้งหมด ซึ่งงบอาจมีจำกัดควรทำสิ่งที่จำเป็นก่อน	1)จัดลำดับความสำคัญของงานในโครงการ และให้ประชาชนลงประชามติ

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ประชาชนมองว่าปัญหาที่สำคัญมากคือความโปร่งใสในการบริหารโครงการ และเมื่อโครงการได้รับอนุมัติแล้ว ควรต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตารางที่ 3.2-3

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบัน

อดีต (20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
มีปลามาก	ปลา มีจำนวนลดลงเมื่อนำมาทำอาหารมีกลิ่นเหม็นคาวสารเคมี
น้ำใสสะอาดสามารถอาบได้	น้ำเสีย มีกลิ่นเหม็น
ลำน้ำลึกและกว้าง	ลำน้ำตื้นเขินและแคบลง เนื่องจากการบุกรุกของคณบางกลุ่ม

จากการระดมความคิดเห็น โดยการประชุมกลุ่มย่อยของคนในย่านนี้ ซึ่งคนส่วนมากที่เข้าร่วมประชุม ไม่ได้มีบ้านเรือนอยู่ติดริมลำน้ำปาวแต่ก็ได้ใช้ประโยชน์จากลำน้ำปาวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อได้ประเมินความคิดเห็นต่อโครงการแล้ว ส่วนมากเห็นว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี และสมควรที่จะทำ เนื่องจากลำน้ำปาวเป็นลำน้ำสำคัญสายหลักสำหรับชาวเมืองกาฬสินธุ์ แต่ขาดการดูแลปรับปรุงมานานแล้ว สิ่งทีทางกลุ่มตั้งข้อสังเกตไว้คือ การดำเนินโครงการควรทำอย่างมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน เนื่องจากงบประมาณที่นำมาใช้ในโครงการเป็นเงินภาษีของประชาชน

2) ย่านกลางน้ำ

การระดมความคิดเห็นโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยของชุมชนบริเวณนี้ จัดขึ้นในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ตั้งแต่เวลา 18.00 - 21.00 น. บริเวณหน้าปั้มน้ำมัน ปตท. ในการที่จะให้ชุมชนได้วิเคราะห์ถึงโครงการโดยตรงนั้น อาจเป็นไปได้ยากเนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาไม่สูงนัก และค่อนข้างมีความขัดแย้งกันเองระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ปรับเปลี่ยนประเด็นในการวิเคราะห์ เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำความเข้าใจและจัดลำดับความสำคัญโดยให้ชาวบ้านร่วมคิดวิเคราะห์เอง ผลการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลักคือ

- 1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน
- 2) กรณีที่ต้องอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่ใหม่
- 3) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

ผลการแสดงความคิดเห็นสรุปได้ดังตารางที่ 3.2-4 ถึง 3.2-6

ตารางที่ 3.2-4
วิเคราะห์ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน

ข้อดี	ลำดับความสำคัญ	ข้อเสีย	ลำดับความสำคัญ
1)เดินทางไปมาสะดวก เพราะอยู่ใกล้ถนน	อันดับ(1) 12 คะแนน	1)อันตรายเพราะอาจเกิด อุบัติเหตุได้	ไม่มีคะแนน
2)ใกล้แหล่งงาน	ไม่มีคะแนน	2)เป็นที่ดินของราชการ	ไม่มีคะแนน
3)มีไฟฟ้าใช้	ไม่มีคะแนน	3)น้ำท่วม	อันดับ(1) 17 คะแนน
		4)ไม่มีเลขที่บ้าน	ไม่มีคะแนน

ในการจัดลำดับความสำคัญให้เลือกเพียงอันดับเดียวเท่านั้น พบว่า ข้อดีของบริเวณนี้คือ เดินทางไปมาได้สะดวก ส่วนข้อเสียคือ เกิดน้ำท่วมต้องอพยพขึ้นมายูริมถนน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อส่วนรวมต่อไป คือ การจราจรติดขัด และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุต่อคนในชุมชน

ตารางที่ 3.2-5
วิเคราะห์กรณีที่ต้องอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่ใหม่

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	การจัดลำดับความสำคัญ
1)ไกลแหล่งงาน	ระยะทางไกลจากที่อยู่เดิม 2 กม. และลักษณะงานที่ใช้แรงงานแบกหาม ซึ่งจะมีคนมาเรียกไปทำงานได้ไม่สะดวก	ยอมรับได้ถ้ามีการจัดเตรียมระบบสาธารณูปโภค และมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน	อันดับ (2) 12 คะแนน
2)ไม่มีความมั่นใจในเรื่องการจัดเตรียมความพร้อมในที่แห่งใหม่ -ไฟฟ้า -ถนน -กรรมสิทธิ์ -น้ำ	กลัวจะไม่มีระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นในการดำรงชีวิต	1)ควรได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยโอนมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองก่อน 2) ควรจัดเตรียมน้ำ ไฟฟ้า ถนนให้พร้อมก่อนโยกย้าย	อันดับ (1) 13 คะแนน
3)ไม่มีเงินทุนสร้างบ้านใหม่ที่รื้อขึ้นมาจากที่เดิม	เป็นคนจนหาเข้ากินค่า ค่าแรงน้อย รายได้ไม่มั่นคงแน่นอน	ควรมีทุนให้บ้างตามสมควรพอที่จะสร้างบ้านจนเสร็จ	อันดับ (3) 10 คะแนน
4)ที่ดินจัดสรรให้น้อยเกินไป	ไม่พอสร้างบ้านและห้องน้ำ	ควรจัดให้มากกว่า 20 ตารางวา	อันดับ (4) 2 คะแนน
5)ไม่มีถนนเข้าถึงที่อยู่ใหม่	เจ้าของที่ดินปิดทางเข้า - ออก	ให้ผู้รับผิดชอบซื้อที่ดินเอกชนเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะ	อันดับ (5) 1 คะแนน

ตารางที่ 3.2-6
การวิเคราะห์เปรียบเทียบจากอดีตกับปัจจุบัน

อดีต (20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
1) มีรถบรรทุกวัสดุก่อสร้างมาก (มีงานมาก)	1) หลังปี พ.ศ. 2539 รถบรรทุกวัสดุก่อสร้าง มีน้อยลง
2)น้ำไม่ท่วม (มีท่วมปี พ.ศ. 2521 เพียงปีเดียว)	ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543- 2545 น้ำท่วมทุกปี
3)มีเด็กเล็กจำนวนน้อย	3)มีเด็กเล็กจำนวนมาก คนแก่มีน้อยลง (เสียชีวิต)
4)เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (ไม่มีใบแจ้งเกิด)	4)เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (ไม่มีใบแจ้งเกิด, วิกฤตเศรษฐกิจ)
5)บ้านเป็นเพิงพักชั่วคราว	5)บ้านเป็นเพิงพักชั่วคราวแต่หนาแน่นมากกว่าเดิม
6)นายจ้างใช้รถบรรทุกสินค้ามาให้คนในชุมชนขึ้นลงของไม่ได้ ทำให้มีงานทำมาก	6)นายจ้างใช้รถบรรทุกชนิดดีมีได้กรณีที่สามรถใช้ได้เลย เช่น หิน หวาย ทำให้มีการจ้างงานน้อยลง

จากการระดมความคิดเห็นของชุมชนในย่านนี้ ซึ่งเป็นชุมชนที่ต้องมีการอพยพโยกย้ายไปอยู่ยังพื้นที่ใหม่ บรรยากาต์ในการประชุมพบว่า จะสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่เห็นด้วยกับการโยกย้ายแต่ต้องจัดเตรียมระบบสาธารณูปโภคให้พร้อมก่อน และต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เรียบร้อย กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยเนื่องจากว่าถ้ามีการโยกย้ายไปแล้วจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพ และการเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองโดยเฉพาะอาชีพของคนที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานขึ้นลงของ และกลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีความต้องการจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม ต้องการมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี และมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย เช่น การมีบ้านเลขที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้าน แต่ไม่ได้มีความสนใจว่าจะอยู่ในที่อยู่ใหม่หรือที่อยู่เดิม แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนที่เข้าร่วมประชุมก็ได้สรุปว่าหากมีความจำเป็นต้องอพยพโยกย้าย ควรมีการจัดเตรียมระบบสาธารณูปโภคในที่อยู่ใหม่ให้พร้อมก่อนการโยกย้าย

3) ย่านปลายน้ำ

การระดมความคิดเห็นของชุมชนย่านนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 เวลา 15.00-17.00 น. เนื่องจากเป็นเวลาที่คนในชุมชนอยู่กันหลายครัวเรือน ซึ่งถ้าเป็นตอนเย็นจะมีหลายครัวเรือนที่ต้องไปขายลูกโป่งในตลาด และตามงานรื่นเริงในที่ต่าง ๆ การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลักคือ ประเด็นแรก ข้อดีของการจัดทำโครงการ ประเด็นที่สอง สภาพปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 3.2-7 ถึง 3.2-8

ตารางที่ 3.2-7

การวิเคราะห์ข้อดีของการจัดทำโครงการ (ชุมชนท่าศรีแก้วฝั่งซ้ายหรือชุมชนหนองไชยวาน)

ประเด็น	ข้อดี/ประโยชน์ที่คนเมืองจะได้รับ	การจัดลำดับความสำคัญ
1) ลักษณะทางกายภาพ สาธารณูปโภค	1)หากมีการทำถนนเป็นคูริมน้ำปาวก็จะทำให้มีทางเข้า-ออกชุมชนได้สะดวกขึ้น 2)น้ำไม่ท่วม 3)มีปลามากขึ้น 4)ลูกเดินทางไปโรงเรียนสะดวกขึ้น 5)มีไฟฟ้าเข้ามาถึงชุมชน 6)มีน้ำดื่ม,ประปาเข้ามาถึงชุมชน 7)ได้เลขที่บ้าน	อันดับ (1) 12 คะแนน อันดับ (4) 4 คะแนน ไม่มี คะแนน ไม่มี คะแนน อันดับ (2) 9 คะแนน อันดับ (3) 8 คะแนน อันดับ (5) 3 คะแนน
2)ทางด้านเศรษฐกิจ	1)ได้เข้าไปร่วมทำงาน (รับจ้าง) ในโครงการ ขุดลอกลำน้ำปาว	ไม่มี คะแนน

ผลการวิเคราะห์ข้อดีหรือประโยชน์ที่คนเมืองจะได้รับจากการจัดทำโครงการ กลุ่มนี้ได้วิเคราะห์ร่วมกันโดยให้ความสำคัญกับกลุ่มของตนเองเป็นหลักกว่าจะได้รับประโยชน์อย่างชัดเจนในทางกายภาพ เมื่อทำโครงการโดยมีเงื่อนไขว่า การขุดลอกนั้นหากนำดินมาทำเป็นคูดินและปรับเป็นถนนเข้าออกชุมชนได้ ชุมชนจะได้รับประโยชน์อย่างมาก

ตารางที่ 3.2-8

การวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค สาเหตุ และแนวทางการแก้ไข (ชุมชนท่าศรีแก้วฝั่งซ้ายหรือชุมชนหนองไชยวาน)

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข	การจัดลำดับความสำคัญ
1) ไม่มีเลขที่บ้าน	ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ของทางราชการ	ขอเลขที่บ้านจากทางเทศบาลเป็นกรณีพิเศษ	อันดับ (2) 6 คะแนน
2) ไม่มีถนนเข้า-ออกชุมชน	มีคนซื้อที่ดินปิดทางเข้าออกชุมชนทำให้เป็นพื้นที่ตามบด	-ทำถนนเป็นคูดินริมน้ำ -ทำสะพานข้ามฝั่งไปขึ้นทางชุมชนท่าศรีแก้ว	อันดับ (1) 10 คะแนน
3) สถานประกอบการและชุมชนในเมืองปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำปาว	ไม่มีการบำบัดน้ำเสีย	บำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ลำน้ำปาว	อันดับ (5) 1 คะแนน
4) น้ำท่วม	-ลำน้ำปาวตื้นเขิน -มีการสร้างฝายกั้นน้ำ	ขุดลอกลำน้ำปาว	อันดับ (4) 4 คะแนน
5) ไม่มีแหล่งน้ำดื่ม	ไม่มีถนนเข้า-ออกชุมชนทำให้รถบริการน้ำไม่สามารถเข้าถึงชุมชนได้	ท่อน้ำเข้ามา หากมีการทำถนนก็จะนำน้ำเข้ามาได้สะดวกขึ้น	อันดับ (2) 6 คะแนน

ผลการวิเคราะห์ ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เห็นว่า โครงการน่าจะให้ผลในแง่ดีแก่คนที่อยู่ในชุมชนและคนเมืองโดยรวม โดยเฉพาะในเรื่องกายภาพที่จะมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายครัวเรือนที่รูกลักริมน้ำปาวออกไปบริเวณอื่น คนในชุมชนมีความเห็นว่า หากทางเทศบาลฯ ขุดลอกลำน้ำปาวและมีการสร้างถนนเป็นคูดินริมน้ำปาว คนในชุมชนก็มีความต้องการที่จะอยู่ที่บริเวณเดิมและจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาหรือยินดีที่จะโยกย้ายไปยังสถานที่ที่ทางเทศบาลฯ จัดหาให้โดยได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

จากการระดมความคิดเห็นของชุมชนในย่านนี้ สรุปว่า ชุมชนมองภาพรวมของโครงการนี้ว่าจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ได้คือ ปัญหาที่ไม่มีถนนเข้าออกชุมชน นอกจากนี้ จะเป็นประโยชน์กับคนทั้งเมืองที่จะมีทัศนียภาพของลำน้ำปาวที่สวยงาม และยังมีแหล่งเพาะพันธุ์ปลาตามธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลต่อวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงลำน้ำปาว ด้านการหาอยู่หากินจะทำให้มีปลาไว้กินตลอดปีและสามารถจับขายเป็นรายได้ของครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง

3.2.2 ข้อสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็น

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนและภรรยาหัวหน้าครัวเรือน ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำปาวจำนวน 71 ครัวเรือน จากทั้งหมด 87 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 81.6 และที่ไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ครบทุกครัวเรือน เนื่องจากบางครัวเรือนเข้าบ้านอยู่ชั่วคราวและย้ายเข้าออกตลอดเวลา หรือบางครัวเรือนแยกบ้านออกไปอยู่ใกล้กับพ่อแม่ แต่การกินอยู่ยังรวมกับครัวเรือนของพ่อแม่ ซึ่งเป็นลักษณะพึ่งพิงแบบครอบครัวขยายของชาวอีสาน หรือบางครัวเรือนที่ย้ายออกมาเพราะเป็นคนวิกลจริต ในการเก็บข้อมูลได้สอบถามข้อมูลใน 3 ส่วน ส่วนแรก เป็นข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ส่วนที่สอง เป็นข้อมูลที่ให้หัวหน้าครัวเรือนได้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการ และส่วนที่สามเป็นข้อมูลที่ให้หัวหน้าครัวเรือนได้ตัดสินใจ เรื่องการเลือกพื้นที่ใหม่ หากจำเป็นต้องมีการอพยพโยกย้ายครัวเรือนบางส่วนออกไป เพื่อดำเนินโครงการพัฒนา ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน

พื้นที่ที่อยู่ติดริมปาวมีทั้งหมด 11 ชุมชน ได้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและภรรยาหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนต่าง ๆ ดังตารางที่ 3.2-9

ตารางที่ 3.2-9
แสดงพื้นที่ ย่านชุมชนที่เก็บแบบสอบถาม

ชื่อชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาว	14	19.7
ชุมชนหลังโรงแรมริมปาว	4	5.6
ชุมชนหัวสะพานวัดใต้	6	8.5
ชุมชนหนองไผ่หวาน	6	8.5
ชุมชนท่าสีแก้ว	6	8.5
ชุมชนคุ้มห้วย	6	8.5
ชุมชนท่าสินคำ	2	2.8
ชุมชนซอยน้ำทิพย์	14	19.7
ชุมชนหลังโรงสีรุ่งชัยกิจ	8	11.3
ชุมชนกุดหว้า	4	5.6
ชุมชนดอนสวรรค์	1	1.4
รวม	71	100.0

จากตารางที่ 3.2-9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนหน้าโรงแรมริมปาว และชุมชนซอยน้ำทิพย์ รองลงมาคือชุมชนหลังโรงเรียนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 11.3 ตามลำดับ แต่ในการตั้งบ้านเรือนของชุมชนหน้าโรงแรมริมปาวมีความแตกต่างจากชุมชนซอยน้ำทิพย์คือ ชุมชนหน้าโรงแรมริมปาวมีการสร้างบ้านเรือนลงไปรुक้ำทางน้ำไหลและสภาพบ้านเรือนเป็นเพิงพักชั่วคราวไม่ถาวร แต่ชุมชนซอยน้ำทิพย์ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมตลิ่งและอาคารบ้านเรือนที่ปลูกสร้างมีลักษณะถาวรมากกว่า บ้านบางหลังมีการก่ออิฐฉาบปูนและมีรั้วรอบขอบชิด

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.7 และ 43.3 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-10

ตารางที่ 3.2-10

แสดงเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	30	42.3
หญิง	41	57.7
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 46-60 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 31-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.7 และ 29.4 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-11

ตารางที่ 3.2-11

แสดงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
19-30 ปี	6	8.4
31-45 ปี	21	29.4
46-60 ปี	29	40.7
61 ปีขึ้นไป	15	21.0
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 73.2 และ 15.5 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-12

ตารางที่ 3.2-12

แสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	11	15.5
ประถมศึกษา	52	73.2
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	8	11.3
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ รองลงมาคือคนจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน คิดเป็นร้อยละ 77.5 และ 15.4 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-13

ตารางที่ 3.2-13

แสดงภูมิลำเนาเดิมของผู้ตอบแบบสอบถาม

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
กาฬสินธุ์	55	77.5
จังหวัดในภาคอีสาน(ยกเว้น จังหวัดกาฬสินธุ์)	11	15.4
จังหวัดในภาคกลาง	3	4.2
กรุงเทพมหานคร	2	2.8
รวม	71	100.0

ระยะเวลาการย้ายเข้ามาอยู่บริเวณริมน้ำพาวส่วนใหญ่คือ 1-5 ปี รองลงมาคือ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.4 และ 26.7 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากกว่า 20 ปีมี 14 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-14

ตารางที่ 3.2-14

แสดงระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณริมลำน้ำปาวในปัจจุบัน

ระยะเวลา (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1- 5	23	32.4
6-10	19	26.7
11-15	6	8.4
16-20	9	12.6
มากกว่า 20 ปี	14	19.7
รวม	71	100.0

การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่คือการจับจองที่ดินโดยเข้ามาอยู่ในที่ดินริมน้ำ รองลงมาคือ การซื้อสิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 45.1 และ 21.1 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-15 ซึ่งการย้ายเข้ามาอยู่ในที่ดินจะมี คนที่สามารถจะรับรองผู้มาอยู่ใหม่เป็นผู้ชักชวนให้เข้ามาอยู่ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการทำอาชีพร่วมกัน เช่น การขึ้นลงวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

ตารางที่ 3.2-15

แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

กรรมสิทธิ์	จำนวน	ร้อยละ
จับจองที่ดิน	32	45.1
เจ้าของสิทธิ์แบ่งให้สร้างบ้านอยู่	9	12.7
เช่าบ้าน	3	4.2
ซื้อสิทธิ์	15	21.1
ซื้อมาโดยมีเอกสารสิทธิ์	2	2.8
ได้รับมรดก	10	14.1
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รองลงมาคืออยู่บ้าน(ไม่ได้ประกอบอาชีพ) คิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 11.3 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-16 ซึ่งอาชีพค้าขาย จะเป็นการค้าขายนอกระบบ เช่น การค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ในชุมชน การเร่ขายหนังสือ กบแห้ง ขายลูกโป่ง เป็นต้น แต่ถ้าพิจารณาถึงอาชีพทั้งหมดแล้ว พบว่า ร้อยละ 84.3 ประกอบอาชีพในภาคที่ไม่เป็นทางการ(Informal Sector) ซึ่งไม่มีความมั่นคงทางอาชีพและรายได้

ตารางที่ 3.2-16
แสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างขนถ่ายวัสดุก่อสร้าง	9	12.7
สามล้อ	3	4.2
ค้าขาย	14	19.7
กรรมกรก่อสร้าง	3	4.2
ขอทาน	2	2.8
งานบริการในร้านอาหาร	2	2.8
หาปลาปลูกผักริมน้ำป่าว	6	8.5
ลูกจ้างบริษัทเอกชน	3	4.2
ช่างซ่อม/ช่างปูน/ช่างไม้	1	1.4
เผาถ่าน	1	1.4
อยู่บ้านเลี้ยงลูก/หลาน	7	9.9
พิการ	2	2.8
อยู่บ้าน(ไม่ประกอบอาชีพ)	8	11.3
รับจ้างฆ่าหมู	2	2.8
รับจ้างทั่วไป	7	9.9
มีบ้านให้เช่า	1	1.4
รวม	71	100.0

รายได้ต่อเดือนของครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีรายได้ประมาณ 5,001 - 7,500 บาท รองลงมาคือ 2,500 - 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.2 และ 23.9 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-17

ตารางที่ 3.2-17
แสดงรายได้ทั้งหมดของสมาชิกในครัวเรือนต่อเดือน

รายได้ (บาท)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 2,500	15	21.1
2,501 - 5,000	17	23.9
5,001 - 7,500	20	28.2
7,501 - 10,000	6	8.5
10,001 - 20,000	12	16.9
มากกว่า 20,000	1	1.4
รวม	71	100.0

รายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนต่อเดือนคือประมาณ 2,501 - 5,000 บาท รองลงมาคือ ต่ำกว่า 2,500 บาท และ 5,001 - 7,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.8 และ 22.5 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-18

ตารางที่ 3.2-18
แสดงรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนต่อเดือน

รายจ่าย(บาท)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 2,500	16	22.5
2,501 - 5,000	29	40.8
5,001 - 7,500	16	22.5
7,501 - 10,000	5	7.0
10,001- 20,000	4	5.6
มากกว่า 20,000	1	1.4
รวม	71	100.0

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนปัจจุบันส่วนใหญ่มีจำนวน 4-6 คน รองลงมาคือ 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 และ 39.4 ตามลำดับ และสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนมากที่สุดคือ 12 คน ดังแสดงในตารางที่ 3.2-19

ตารางที่ 3.2-19
แสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน(คน)	จำนวน	ร้อยละ
1-3	29	39.4
4-6	28	47.7
7-9	8	9.8
10-12	3	4.2
รวม	71	100.0

จากการสำรวจทั้งหมด 71 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงาน จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.8 จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือนส่วนใหญ่ มีจำนวน 1- 2 คน และรองลงมาคือ 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 และ 22.0 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-20

ตารางที่ 3.2-20
แสดงจำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน

วัยแรงงาน(คน)	จำนวน	ร้อยละ
1-2	48	70.5
3-4	15	22.0
มากกว่า 5 คน	6	8.8
รวม	68	100.0

จากการสำรวจทั้งหมด 71 ครั้วเรือน มีครั้วเรือนที่ไม่มีวัยฟุ้งฟิง 18 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.4 และ จากตารางที่ 4.12 พบว่า จำนวนวัยฟุ้งฟิงในครั้วเรือนส่วนใหญ่ คือ 1-2 คน มีรองลงมาคือ 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 และ 28.3 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.2-21

ตารางที่ 3.2-21
แสดงวัยฟุ้งฟิงในครั้วเรือน

จำนวนวัยฟุ้งฟิง (คน)	จำนวน	ร้อยละ
1-2	34	64.1
3-4	15	28.3
มากกว่า 5 คน	4	7.5
รวม	53	100.0

2) ข้อมูลแสดงความคิดเห็นต่อโครงการ

ความคิดเห็นต่อโครงการโดยรวม ส่วนใหญ่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 73.2 รองลงมาคือ ไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 22.5 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 4.2 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-22

ตารางที่ 3.2-22
ข้อมูลแสดงความคิดเห็นต่อโครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำปาวโดยรวม

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	52	73.2
ไม่เห็นด้วย	3	4.2
ไม่แสดงความคิดเห็น	16	22.5
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปรับปรุงโดยการขุดลอกลำน้ำปาว คิดเป็นร้อยละ 77.5 รองลงมาคือไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 16.9 และไม่แสดงความคิดเห็นคิดเป็นร้อยละ 5.6 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-23

ตารางที่ 3.2-23

แสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงริมน้ำป่าวโดยการขุดลอก

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	55	77.5
ไม่เห็นด้วย	4	5.6
ไม่แสดงความคิดเห็น	12	16.9
รวม	71	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปรับปรุงพื้นที่บริเวณริมตลิ่งกรณีที่มีพื้นที่แคบน้อยให้สวยงามคิดเป็นร้อยละ 83.1 รองลงมาคือไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 14.1 และไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 2.8 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-24

ตารางที่ 3.2-24

แสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงพื้นที่บริเวณริมตลิ่งในกรณีที่มีพื้นที่แคบน้อยให้สวยงาม

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	59	83.1
ไม่เห็นด้วย	2	2.8
ไม่แสดงความคิดเห็น	10.	14.1
รวม	71	100.0

ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงพื้นที่ริมตลิ่ง กรณีที่มีพื้นที่กว้าง ๆ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะของเมืองส่วนใหญ่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 83.1 รองลงมาคือไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 9.9 และไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 7.0 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-25

ตารางที่ 3.2-25

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงบริเวณพื้นที่ริมตลิ่ง
กรณีที่มีพื้นที่กว้าง ๆ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะของเมือง

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	59	83.1
ไม่เห็นด้วย	5	7.0
ไม่แสดงความคิดเห็น	7	9.9
รวม	71	100.0

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายครัวเรือนที่รูกำลังน้ำป่าออกไปอยู่บริเวณอื่นส่วนใหญ่ เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมาคือไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 25.4 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 25.4 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-26 ซึ่งกลุ่มที่ไม่แสดงความคิดเห็นและไม่เห็นด้วย คิดว่าหากจัดทำโครงการแล้ว จะส่งผลกระทบต่อครัวเรือนของตนเอง ที่ต้องรื้อย้ายออกไปทั้งหมด

ตารางที่ 3.2-26

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายครัวเรือนที่รูกำลังน้ำป่าออกไปยังบริเวณอื่น

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	36	50.7
ไม่เห็นด้วย	17	23.9
ไม่แสดงความคิดเห็น	18	25.4
รวม	71	100.0

3) ความคิดเห็นในกรณีที่ต้องอพยพโยกย้าย

ถ้าหากมีความจำเป็นต้องอพยพโยกย้ายผู้รูกำลังน้ำป่าออกไปอยู่บริเวณอื่น ส่วนใหญ่ต้องการให้ทางเทศบาลฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาที่อยู่ใหม่ และจ่ายค่ารื้อถอนโยกย้ายตามสมควร คิดเป็นร้อยละ 81.7 รองลงมาคือ ไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 12.7 และจ่ายค่าชดเชย คิดเป็นร้อยละ 5.6 ดังแสดงในตารางที่ 3.2-27

ตารางที่ 3.2-27

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการอพยพโยกย้ายผู้รูกำลังน้ำป่าออกไปอยู่บริเวณอื่น

การจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
จ่ายค่าชดเชย	4	5.6
จัดหาที่อยู่ใหม่	58	81.7
ไม่แสดงความคิดเห็น	9	12.7
รวม	71	100.0

จากการสำรวจทั้งหมด 71 ราย มีผู้ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.5 และจากตารางที่ 3.2-28 พบว่า ความต้องการอยู่ห่างจากเมืองของที่อยู่ใหม่ส่วนใหญ่ต้องการระยะทาง 2 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมาคือ 5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 21.5 และต้องการระยะทางมากกว่า 5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13.8

ตารางที่ 3.2-28

แสดงระยะทางของที่อยู่อาศัยแห่งใหม่โดยมีระยะห่างจากศูนย์กลางเมือง
(บริเวณห้าแยกหน้าโรงแรมสุภัค) เพียงพอที่ผู้โยกย้ายจะยอมรับได้

ระยะทาง(กม.)	จำนวน	ร้อยละ
1	8	12.3
2	25	38.4
3	8	12.3
4	8	12.3
5	14	21.5
มากกว่า 5	9	13.8
รวม	65	100.0

จากการสำรวจทั้งหมด 71 ราย มีผู้ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.7 และจากตารางที่ 3.2-29 พบว่า กรณีที่ต้องมีการจัดหาที่อยู่ใหม่ส่วนใหญ่ต้องการพื้นที่ปลูกบ้านและใช้สอยอย่างน้อย 100 ตารางวา คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาคือ 200 ตารางวา คิดเป็นร้อยละ 14.5

ตารางที่ 3.2-29

แสดงความต้องการพื้นที่ในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

ขนาดพื้นที่ (ตรว.)	จำนวน	ร้อยละ
10	1	1.6
20	3	4.8
40	1	1.6
50	8	12.9
60	7	11.2
70	1	1.6
100	23	37.0
150	1	1.6
200	9	14.5
250	1	1.6
400	7	11.2
รวม	62	100.0

3.2.3 ข้อสรุปจากผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณข้างเคียง

สิ่งที่ต้องปรับปรุงเป็นอันดับแรกในการจัดการเกี่ยวกับสภาพลำปาว คือการขุดลอกลำน้ำปาว เพราะการขุดลอกจะทำให้ลำน้ำปาวมีความลึกและกว้างขึ้นจะทำให้น้ำไม่ท่วมบริเวณบ้านเรือนชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบ เนื่องจากการที่มีร่องน้ำลึกและกว้างขึ้นจะทำให้น้ำไหลสะดวก น้ำเสียจากท่อระบายน้ำก็จะไหลได้สะดวกไม่ขังอยู่บริเวณใดบริเวณหนึ่งซึ่งจะไม่ส่งกลิ่นเน่าเหม็นเข้ามาในชุมชน หลังจากการขุดลอกแล้วต้องการให้เอาดินที่ขุดลอกขึ้นมาทำเป็นตลิ่งให้สวยงาม จะได้ปรับปรุงชุมชนโดยการปลูกต้นไม้ดอกไม้ริมตลิ่งทำให้ชุมชนสวยงามน่าอยู่ขึ้น

ในการปรับปรุงสภาพลำน้ำปาวต้องการให้คนเมืองกาฬสินธุ์มีส่วนร่วมเพราะทุกคนจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ควรให้คนเมืองกาฬสินธุ์ได้มีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นหรือเสนอสิ่งที่ต้องการ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาปรับปรุงควรให้ข้อมูลกับคนเมืองอย่างเปิดเผย หรือให้คนเมืองได้ร่วมพิจารณาลงประชามติเลือกแบบที่จะทำการปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์และตรงกับความต้องการของคนเมืองกาฬสินธุ์มากที่สุด

บทที่ 4

การรวบรวมข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยา

ข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยา ที่ได้ทำการรวบรวมเพื่อนำมาใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลสภาพภูมิอากาศ

ในพื้นที่ศึกษาไม่มีข้อมูลการวัดสภาพภูมิอากาศ สถานีวัดสภาพภูมิอากาศที่อยู่ใกล้เคียงที่สุด และมีลักษณะสภาพภูมิอากาศไม่แตกต่างกันนัก ได้แก่ สถานีโกสุมพิสัย ซึ่งเป็นสถานีของกรมอุตุนิยมวิทยา จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงาน "สถิติภูมิอากาศของประเทศไทยในคาบ 30 ปี" ของกรมอุตุนิยมวิทยา จุดตั้งของสถานีดังกล่าวแสดงไว้ในรูปที่ 4.1-1

ข้อมูลสภาพภูมิอากาศนี้จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อศึกษาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

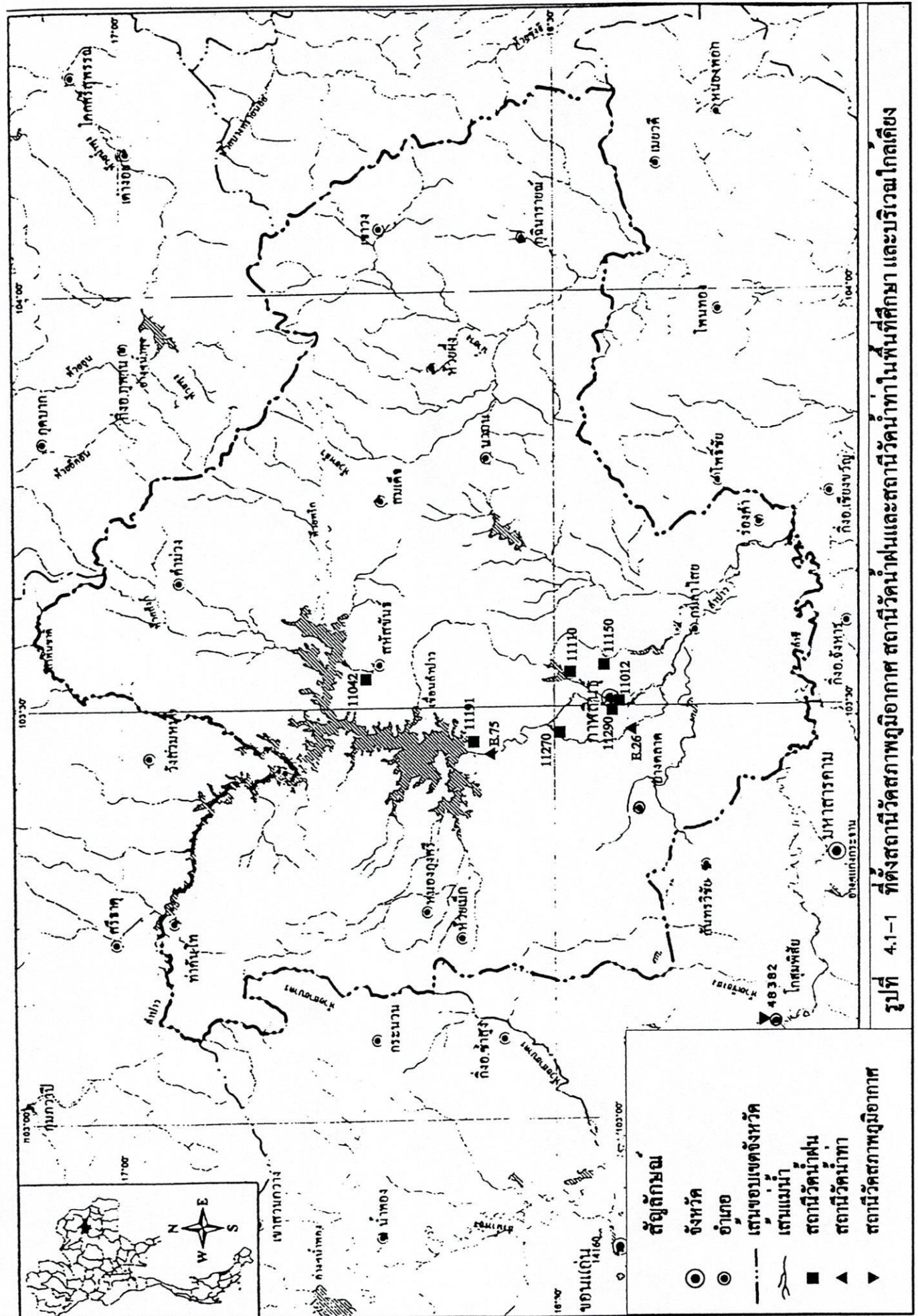
4.2 ข้อมูลฝน

สถานีวัดปริมาณฝนในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงมีทั้งหมด 7 สถานี ซึ่งได้ทำการรวบรวมจากกรมอุตุนิยมวิทยาและกรมชลประทาน แบ่งเป็นข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา 2 สถานี และเป็นข้อมูลของกรมชลประทาน 5 สถานี ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่บรรจุเป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปใช้ในการคำนวณวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์ได้โดยสะดวก รายละเอียดของสถานียังกล่าวแสดงไว้ในตารางที่ 4.2-1 และแสดงจุดตั้งของสถานีไว้ในรูปที่ 4.1-1

ข้อมูลฝนที่รวบรวมได้นี้ จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่าง ๆ ได้แก่

- วิเคราะห์การแจกแจงความถี่ของฝน เพื่อนำไปใช้ในการคำนวณหาปริมาณน้ำหลากต่อไป
- ในกรณีที่จุดพิจารณาปริมาณน้ำท่าไม่มีการติดตั้งสถานีวัดปริมาณน้ำท่า อาจใช้ข้อมูลฝนในการคำนวณหาปริมาณน้ำท่า เปรียบเทียบกับวิธีวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำท่าของสถานีที่มีข้อมูลปริมาณน้ำท่า หรืออาจใช้ข้อมูลฝนร่วมกับข้อมูลปริมาณน้ำท่าเพื่อวิเคราะห์หาปริมาณน้ำท่าที่จุดพิจารณา

ซึ่งในการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องใช้ข้อมูลฝนในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงประกอบกัน

ตารางที่ 4.2-1

รายละเอียดของสถานีวัดน้ำในในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง

รหัส	อำเภอ	จังหวัด	จุดตั้ง		ช่วงเวลาการเก็บข้อมูล (พ.ศ.)	หน่วยงานเจ้าของสถานี	หมายเหตุ
			ละติจูด-N	ลองจิจูด-E			
11012	เมือง	กาฬสินธุ์	16° 25' 53"	103° 30' 37"	2495 - ปัจจุบัน	กรมอุตุนิยมหาวิทยาลัย	ข้อมูลไม่ต่อเนื่อง
11042	สหัสขันธ์	กาฬสินธุ์	16° 42' 40"	103° 31' 34"	2495 - ปัจจุบัน	กรมอุตุนิยมหาวิทยาลัย	ข้อมูลไม่ต่อเนื่อง
11110	เมือง	กาฬสินธุ์	16° 28' 56"	103° 32' 10"	2500 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน	
11150	เมือง	กาฬสินธุ์	16° 26' 26"	103° 32' 24"	2504 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน	
11191	สหัสขันธ์	กาฬสินธุ์	16° 35' 52"	103° 27' 15"	2506 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน	ข้อมูลไม่ต่อเนื่อง
11270	เมือง	กาฬสินธุ์	16° 29' 47"	103° 28' 07"	2520 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน	
11290	เมือง	กาฬสินธุ์	16° 25' 54"	103° 30' 12"	2520 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน	

4.3 ข้อมูลน้ำท่าและการระบายน้ำ

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลน้ำท่า พบว่าไม่มีสถานีวัดน้ำท่าในพื้นที่ศึกษา แต่มีสถานีวัดน้ำท่าที่อยู่ใกล้ที่สุด และอยู่บนระบบลุ่มน้ำเดียวกันที่สามารถใช้เป็นตัวแทนได้อยู่ 2 สถานี คือ สถานี E.75 และ E.26 สถานีทั้งสองเป็นสถานีของกรมชลประทาน โดยสถานี E.75 ติดตั้งอยู่บนลำน้ำปาวด้านท้ายเขื่อนลำปาวลงมาเล็กน้อย บริเวณบ้านหนองม่วง อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ที่ละติจูด $16^{\circ} 34' 36''$ N และลองจิจูด $103^{\circ} 26' 32''$ E ช่วงเวลาการเก็บข้อมูล พ.ศ.2530-ปัจจุบัน และสถานี E.26 ติดตั้งอยู่บนลำน้ำพาน ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของลำน้ำปาว โดยตั้งอยู่บริเวณบ้านหัวขัว อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ ที่ละติจูด $16^{\circ} 24' 36''$ N และลองจิจูด $103^{\circ} 28' 15''$ E ช่วงเวลาการเก็บข้อมูล พ.ศ.2513-ปัจจุบัน ข้อมูลของสถานีดังกล่าวเป็นข้อมูลที่บรรจุไว้เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้โดยสะดวก จุดตั้งของสถานีทั้งสองดังกล่าวแสดงไว้ในรูปที่ 4.1-1

นอกจากข้อมูลวัดปริมาณน้ำท่าดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ทำการรวบรวมข้อมูลการระบายน้ำจากอาคารระบายน้ำล้นของอ่างเก็บน้ำห้วยสีทนลงสู่แก่งดอนกลาง ซึ่งมีช่วงเวลาการเก็บข้อมูล พ.ศ.2540-2545 และข้อมูลการระบายน้ำลงท้ายน้ำในช่วงฤดูแล้งของเขื่อนลำปาว ซึ่งมีช่วงเวลาการเก็บข้อมูล พ.ศ.2511-2544 ข้อมูลการระบายน้ำดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อมูลที่บรรจุไว้เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ โดยคอมพิวเตอร์ได้โดยสะดวก

ข้อมูลน้ำท่าที่รวบรวมได้นี้ จะนำไปใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

- วิเคราะห์หาปริมาณน้ำท่าที่จุดพิจารณาต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับวิธีใช้ข้อมูลฝนคำนวณหาปริมาณน้ำท่า หรืออาจใช้ข้อมูลฝนร่วมกับข้อมูลปริมาณน้ำท่าในการคำนวณหาปริมาณน้ำท่าที่จุดพิจารณา
- วิเคราะห์หาปริมาณน้ำท่าที่จุดพิจารณาต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับวิธีการคำนวณโดยใช้ข้อมูลฝน
- ใช้เป็นข้อมูล INPUT ในโปรแกรม HEC-2 ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณหาระดับน้ำที่จุดพิจารณาต่าง ๆ

ส่วนข้อมูลการระบายน้ำจากเขื่อนลำปาวและอ่างเก็บน้ำห้วยสีทนจะนำมาใช้ประกอบการศึกษาหาวิธีการนำน้ำมาเติมในลำปาวช่วงฤดูแล้ง

4.4 ข้อมูลระดับน้ำ

สถานีวัดปริมาณน้ำท่า E.75 และ E.26 นอกจากจะบันทึกข้อมูลน้ำท่าแล้ว ยังทำการบันทึกข้อมูลระดับน้ำด้วย โดยสถานี E.75 มีการบันทึกข้อมูลระดับน้ำช่วงเวลา พ.ศ.2530-ปัจจุบัน และสถานี E.26 มีการบันทึกข้อมูลระดับน้ำช่วงเวลา พ.ศ.2497-ปัจจุบัน ข้อมูลระดับน้ำของสถานียังกล่าวเป็นข้อมูลที่บรรจุเป็นไฟล์คอมพิวเตอร์สะดวกที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ด้านต่าง ๆ โดยคอมพิวเตอร์

ข้อมูลระดับน้ำที่รวบรวมได้นี้ จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- ใช้เป็นข้อมูล INPUT ในโปรแกรม HEC-2 ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณหาระดับน้ำที่จุดพิจารณาต่าง ๆ
- ใช้เป็นข้อมูลร่วมกับสภาพภูมิประเทศ เพื่อวิเคราะห์หาระดับน้ำที่จุดพิจารณาต่าง ๆ เปรียบเทียบกับกรณีใช้โปรแกรม HEC-2

4.5 ข้อมูลตะกอน

ในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงไม่มีการติดตั้งสถานีวัดปริมาณตะกอน ในการประมาณค่าปริมาณตะกอนจะใช้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ลุ่มน้ำและปริมาณตะกอนแขวนลอยของกลุ่มน้ำชีในรายงาน "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ลุ่มน้ำและปริมาณตะกอน" ซึ่งจัดทำโดยฝ่ายสำรวจและศึกษาตะกอน กองอุทวิทยา กรมชลประทาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังนี้

$$S = 60.118 D^{0.92}$$

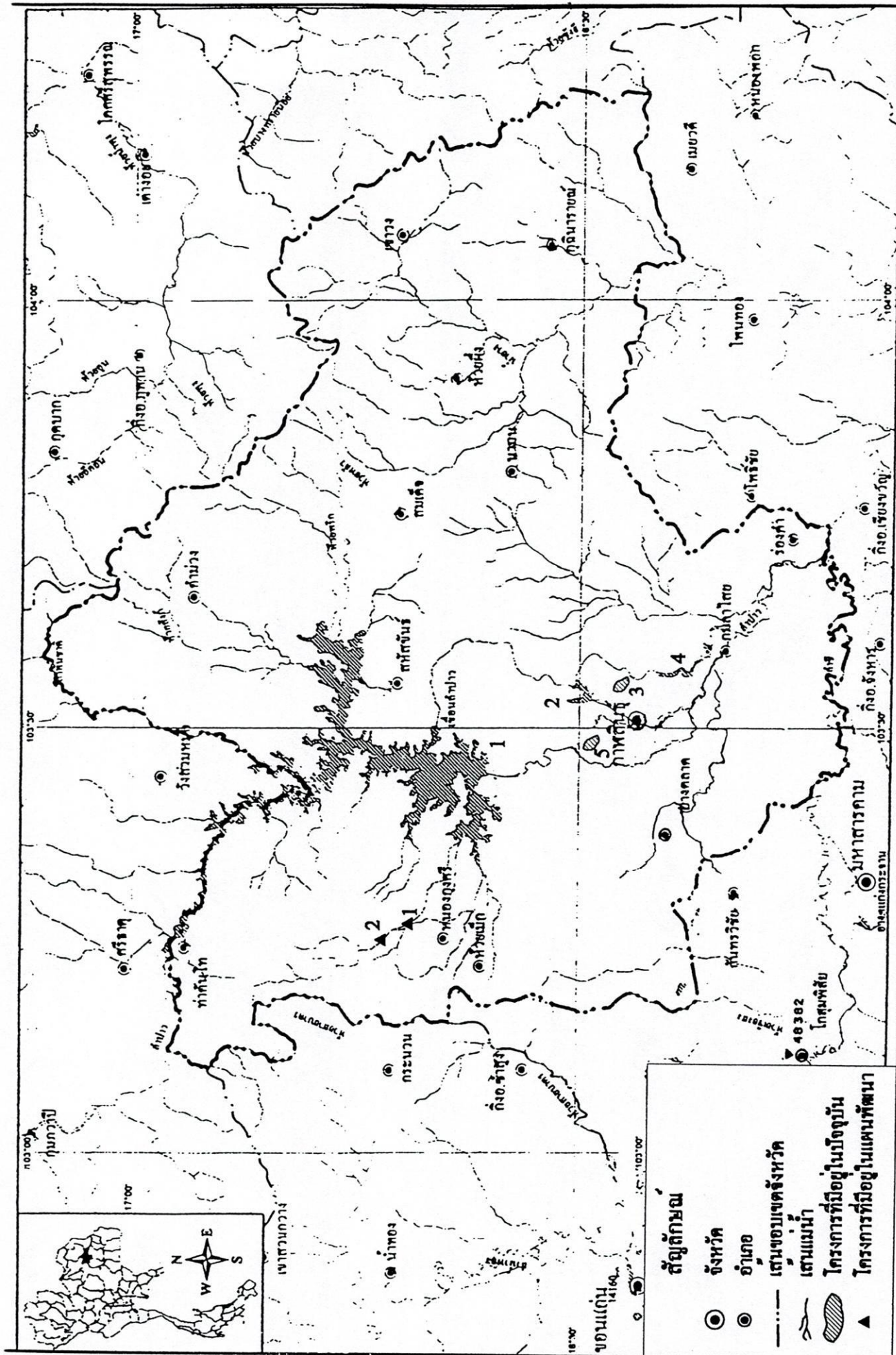
$$S = \text{ปริมาณตะกอนแขวนลอย, ตัน/ปี}$$

$$D = \text{พื้นที่ลุ่มน้ำ, ตร.กม.}$$

เมื่อคำนวณปริมาณตะกอนแขวนลอยได้แล้ว ทำการประมาณค่าตะกอนท้องน้ำให้เท่ากับ 30% ของตะกอนแขวนลอยก็จะสามารถคำนวณหาปริมาณตะกอนทั้งหมดได้ สามารถที่จะทำการประมาณค่าปริมาณตะกอนที่อาจจะสะสมอยู่หน้าอาคารบังคับน้ำต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออายุการใช้งานของอาคารนั้น ๆ

4.6 ข้อมูลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ

ข้อมูลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำจำแนกเป็นโครงการที่มีอยู่ในปัจจุบัน และโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาโครงการที่มีอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 5 โครงการ เป็นโครงการที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งได้ทำการรวบรวมจากรายงาน "โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลัก งานพัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำทั่วประเทศ, แผนหลักงานพัฒนาแหล่งน้ำ จังหวัดกาฬสินธุ์" ของกรมชลประทาน รายละเอียดของข้อมูลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน แสดงไว้ในตารางที่ 4.6-1 และแสดงจุดตั้งไว้ในรูปที่ 4.6-1 ส่วนโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนานั้น ไม่มีการกำหนดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำใด ๆ ไว้ในขอบเขตพื้นที่ศึกษา แต่มีโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษา จำนวน 2 โครงการ ซึ่งได้ทำการรวบรวมจากรายงานดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน รายละเอียดของโครงการทั้งสองมีดังนี้

รูปที่ 4.6-1 ที่ตั้งโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบันและโครงการที่อยู่ในแผนพัฒนาและบริเวณใกล้เคียง

ตารางที่ 4.6-1

โครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางของกรมชลประทานในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียงที่สร้างแล้วเสร็จจนถึงปี พ.ศ.2545

ลำดับที่	โครงการ	ที่ตั้งพิกัด			ประเภท	ความจุเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	ระยะเวลาก่อสร้าง		หน่วยงาน
		จังหวัด	อำเภอ	ตำบล				เริ่ม	เสร็จ	
1	เขื่อนลำปาว	กาฬสินธุ์	เมือง	ลำปาว	SIFD	1,340.00	315,098	2506	2528	กรมชลประทาน
2	อ่างห้วยสีทน	กาฬสินธุ์	เมือง	หนองกุง	SI	3.55	6,707	2500	2502	กรมชลประทาน
3	อ่างร่องเกษตร	กาฬสินธุ์	เมือง	เหนือ	SI	0.23	180	2496	2496	กรมชลประทาน
4	อ่างห้วยโพธิ์	กาฬสินธุ์	เมือง	ห้วยโพธิ์	S	2.46	อุบิโคด	2495	2496	กรมชลประทาน
5	ร่องกุดอ้อ	กาฬสินธุ์	เมือง	ลำพาน	C	-	(2,500)	2492	2492	กรมชลประทาน
	รวม					1,346.24	324,485			

หมายเหตุ

S = การเก็บน้ำในเขื่อน,อ่างเก็บน้ำ

I = การทดและส่งน้ำ

C = การเก็บน้ำในลำคลองและทุ่งราบ

D = การระบายน้ำ

F = การบรรเทาอุทกภัยและคันกันน้ำ

() = ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงพื้นที่ชลประทานที่มอบให้ส่วนราชการอื่นหรือประชาชนดำเนินการจัดสรรและบำรุงรักษา

(1) อ่างเก็บน้ำห้วยหนองใหญ่

- ที่ตั้ง ต.หนองกุศร์ อ.หนองกุศร์ จ.กาฬสินธุ์
- ลักษณะอุทกวิทยา
 - พื้นที่รับน้ำ 20.24 ตร.กม.
 - ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี 1,218.22 มม.
 - ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยรายปี 9.69 ล้าน ลบ.ม.

ประสิทธิภาพโครงการ

- ความจุอ่างเก็บน้ำ 6 ล้าน ลบ.ม.
- พื้นที่ชลประทาน 6,000 ไร่

(2) อ่างเก็บน้ำห้วยหนองแสน

- ที่ตั้ง ต.หนองกุศร์ อ.หนองกุศร์ จ.กาฬสินธุ์
- ลักษณะอุทกวิทยา
 - พื้นที่รับน้ำ 90.20 ตร.กม.
 - ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี 1,218.22 มม.
 - ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยรายปี 38.36 ล้าน ลบ.ม.

ประสิทธิภาพโครงการ

- ความจุอ่างเก็บน้ำ 8.67 ล้าน ลบ.ม.
- พื้นที่ชลประทาน 9,000 ไร่

โครงการทั้งสองดังกล่าวข้างต้น อาจมีผลกระทบในเรื่องของปริมาณน้ำที่จะไหลลงสู่เขื่อนลำปาว น้อยลง เนื่องจากถูกกักเก็บไว้ในอ่างทั้งสอง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงโครงการที่กำลังศึกษาอยู่นี้ในเรื่องของ ปริมาณน้ำที่ปล่อยลงสู่ท้ายน้ำในช่วงฤดูแล้งของเขื่อนลำปาว ซึ่งแนวทางเลือกหนึ่งในการนำน้ำมาเติมในลำปาวในช่วงฤดูแล้ง จะนำน้ำที่ปล่อยจากเขื่อนลำปาวในช่วงฤดูแล้งนี้มาเติมในลำปาว ซึ่งจะต้องทำการศึกษาต่อไป รูปที่ 4.6-1 แสดงจุดตั้งของโครงการทั้งสองดังกล่าว

4.7

ข้อมูลการผันน้ำเข้ามาเติมในลำปาว

บริษัทฯ ได้ทำการออกสนามเพื่อสำรวจสภาพพื้นที่พร้อมทั้งได้ร่วมปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถสรุปแนวทางเลือกในการผันน้ำเข้ามาเติมในลำปาวในช่วงฤดูแล้ง ได้ดังนี้

- **แนวทางเลือกที่ 1** ผันน้ำจากคลองซอย 1 ซ้าย ซึ่งแยกมาจากคลองสายใหญ่ฝั่งขวาของเขื่อนลำปาว แนวทางเลือกนี้จะต้องทำการขุดคลองเชื่อมต่อระหว่างคลองซอย 1 ซ้าย กับลำน้ำปาว ระยะทางประมาณ 200 เมตร มีอาคารบังคับ ปิด-เปิด ที่ปากคลอง แนวทางเลือกนี้จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แต่มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด เพราะปริมาณความต้องการน้ำของพื้นที่ชลประทานในช่วงฤดูแล้งกับปริมาณความจุของคลองซอย 1 ซ้ายค่อนข้างจะพอดีกัน ทั้งในเรื่องของปริมาณน้ำและรอบการส่งน้ำ ซึ่งไม่สามารถที่จะแบ่งช่วงเวลากการส่งน้ำเพื่อผันเข้าสู่ลำน้ำปาวให้ได้
- **แนวทางเลือกที่ 2** สร้างอาคารบังคับน้ำตรงบริเวณจุดเชื่อมต่อระหว่างลำน้ำพานกับลำน้ำปาว บริเวณบ้านวังยูง ต.ลำพาน อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ที่บริเวณจุดเชื่อมต่อนี้ในช่วงฤดูแล้ง น้ำที่ถูกปล่อยออกมาจากเขื่อนลำปาวจะไม่สามารถไหลเข้าสู่ลำน้ำปาวได้ เนื่องจากลักษณะท้องน้ำของลำน้ำปาวช่วงนี้อยู่ในระดับที่สูงกว่าท้องน้ำของลำน้ำพาน ดังนั้นต้องทำการขุดลอกและสร้างอาคารบังคับน้ำ ปิด-เปิด เพื่อให้สามารถผันเข้าสู่ลำน้ำปาวได้ แนวทางเลือกนี้จะเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากต้องทำการขุดลอกลำน้ำและต้องก่อสร้างอาคารบังคับน้ำที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่
- **แนวทางเลือกที่ 3** สร้างสถานีสูบน้ำตรงบริเวณจุดเชื่อมต่อที่กล่าวถึงในแนวทางเลือกที่ 2 กล่าวคือ แทนที่จะสร้างอาคารบังคับน้ำ ก็สร้างเป็นสถานีสูบน้ำแทน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างจะน้อยกว่าแนวทางเลือกที่ 2 แต่จะต้องเสียค่าไฟฟ้า (หรือค่าน้ำมัน) และค่าบำรุงรักษาต่าง ๆ
- **แนวทางเลือกที่ 4** ในกรณีที่ทางเทศบาลฯ มีรถสูบน้ำเคลื่อนที่ (Mobile Pump) อยู่แล้ว ก็จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย โดยการใช้รถสูบน้ำเคลื่อนที่ที่มีอยู่มาทำการสูบน้ำที่บริเวณจุดเชื่อมต่อที่กล่าวถึงในแนวทางเลือกที่ 2 ซึ่งจะทำการสูบน้ำเฉพาะในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น ส่วนช่วงเวลาอื่นก็สามารถนำรถสูบน้ำเคลื่อนที่ไปใช้ในการอื่นได้
- **แนวทางเลือกที่ 5** ผันน้ำจากแก่งดอนกลาง ซึ่งรับน้ำที่ระบายมาจากอาคารระบายน้ำล้นของอ่างเก็บน้ำห้วยสีทันในช่วงฤดูน้ำหลาก ในการผันน้ำจากแก่งดอนกลางลงสู่ลำปาวนั้น ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ เนื่องจากสามารถผันผ่านประตูระบายน้ำที่มีอยู่แล้วได้เลย น้ำที่เก็บกักในแก่งดอนกลางนี้ จากการประมาณในเบื้องต้น สามารถผันเข้าสู่ลำน้ำปาวได้ถึงแค่เดือนกุมภาพันธ์ ดังนั้นแนวทางเลือกนี้จะต้องพิจารณาประกอบกับแนวทางเลือกอื่น ๆ

บทที่ 5

การรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ

นอกจากข้อมูลด้านอุตสาหกรรมที่กล่าวถึงในบทที่ 4 แล้วยังมีข้อมูลอื่น ๆ ที่ต้องทำการรวบรวมเพื่อใช้ประกอบในการศึกษาโครงการในด้านต่าง ๆ ข้อมูลอื่น ๆ ที่กล่าวถึงนี้ประกอบด้วย

5.1 ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงาน “แผนการท่องเที่ยว ปี 2546” และรายงาน “ค่าใช้จ่ายแผนการตลาดปี 2546 สมฉ. 3” จากสำนักงาน ททท.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ในรายงานดังกล่าวนี้ พบว่ากิจกรรมของ ททท. ปัจจุบันจะเน้นนโยบายสนับสนุนสถานท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว เช่น จัดทำการตลาด ประชาสัมพันธ์ และอบรมสัมมนาให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ ถ้าหากอยากให้ ททท. ช่วยสนับสนุนในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จะต้องทำเรื่องแจ้งไปยัง ททท. เพื่อขอการสนับสนุน

จากการศึกษารายละเอียดในรายงานดังกล่าวข้างต้น พบว่า ททท. มีแผนให้การสนับสนุนโครงการที่อยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียงอยู่หลายโครงการดังนี้

- โครงการส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ในด้านวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ ซึ่งในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น เป็นการให้การสนับสนุนวัฒนธรรมผู้ไทยที่ อ.กุฉินารายณ์
- โครงการสนับสนุนเส้นทางท่องเที่ยวทางบก มุกดาหาร-นครพนม ตามเส้นทางหมายเลข 8 และหมายเลข 9
- โครงการสนับสนุนเส้นทางท่องเที่ยว (Thematic Routes) อุบลราชธานี-อำนาจเจริญ-มุกดาหาร-นครพนม ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงเลียบแม่น้ำโขง

จากรายละเอียดของโครงการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าไม่มีโครงการไหนเอื้อหรือส่งเสริมกิจกรรมของโครงการที่กำลังศึกษาอยู่นี้ หากทางเทศบาลฯ อยากให้ ททท. ให้การสนับสนุนจะต้องทำเรื่องแจ้งไปยัง ททท. ดังได้กล่าวมาข้างต้น

5.2 ข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์

ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงาน “แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (2545-2549) จังหวัดกาฬสินธุ์” จากสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ จากรายงานดังกล่าวสามารถสรุปหมวดหลัก ๆ ในการพัฒนาได้ดังนี้

- คุณภาพชีวิตที่ดี
- มีชุมชนแข็งแรง
- เป็นแหล่งการเกษตร
- พลอตเอดส์และสิ่งเสพติด

- มีจิตสำนึกทางจริยธรรม
- ก้าวนำประชาธิปไตย
- ก้าวไกลการศึกษา
- พัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่
- เชิดชูแหล่งท่องเที่ยว
- กลมเกลียววัฒนธรรม
- นำการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษารายละเอียดในหมวดหลัก ๆ ดังกล่าว พบว่า ส่วนใหญ่พูดถึงโครงการอย่างกว้าง ๆ และระบุชื่อหน่วยงานท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของโครงการ หากเป็นงานก่อสร้างก็ระบุเพียงปริมาณของเนืองงานอย่างสรุป ไม่ได้บอกรายละเอียดของตำแหน่งอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษพบว่าโครงการส่วนใหญ่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงการที่กำลังศึกษาอยู่นี้

ในหมวดของ “คุณภาพชีวิตที่ดี” และ “เชิดชูแหล่งท่องเที่ยว” ก็ไม่พบโครงการพัฒนาที่จะมีความเกี่ยวข้องกับโครงการที่กำลังศึกษาอยู่นี้เช่นกัน

5.3 ข้อมูลจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงาน “แผนพัฒนาเทศบาล ระยะปานกลาง 5 ปี (พ.ศ.2545-2549)” จากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ปรากฏโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงการ ดังนี้

- โครงการก่อสร้างสะพาน ค.ส.ล. ที่ถนนอนรรฆนาคข้ามลำปาว กำหนดไว้ในแผนปี 2547 ซึ่งในการศึกษาโครงการด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ จะใช้สะพานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดวางผังการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วย
- โครงการขุดลอกและปรับปรุงสภาพลำน้ำปาว กำหนดไว้ในแผนปี 2545-2549 ซึ่งเป็นโครงการที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้
- โครงการเฝ้าระวังคุณภาพลำน้ำปาว กำหนดไว้ในแผนปี 2545-2549 โครงการนี้จะช่วยให้ในลำน้ำปาวมีคุณภาพน้ำที่ดี สามารถใช้ในอุปโภคและบริโภคได้ และยังช่วยก่อให้เกิดความใสสะอาดเข้ากับการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของการศึกษาโครงการด้วย
- โครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย โครงการนี้จะช่วยให้ในลำน้ำปาวมีคุณภาพดีขึ้น กล่าวคือ น้ำเสียต่าง ๆ ที่เคยถูกปล่อยลงสู่ลำน้ำปาว จะถูกรวบรวมให้ไหลตามท่อที่ได้ทำการออกแบบเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อทำการบำบัดต่อไป รูปที่ 5.3-1 แสดงผังโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย

5.4 ข้อมูลจากหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอื่น ๆ

ในการศึกษาโครงการ นอกจากจะทำการศึกษาในขอบเขตพื้นที่ศึกษาแล้วยังต้องคำนึงผลที่อาจกระทบกับแผนโครงการพัฒนาในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย ซึ่งบริเวณเหนือน้ำและท้ายน้ำของลำปาวที่อยู่นอกขอบเขตพื้นที่ศึกษา มีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่มีขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบติดกับลำน้ำปาวอยู่ทั้งหมด 7 อบต. ได้แก่

- อบต.ห้วยโพธิ์
- อบต.หลุบ
- อบต.ลำปาว
- อบต.นาเชือก
- อบต.บึงวิชัย
- อบต.บัวบาน
- อบต.ลำพาน

จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลแผนโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับลำปาวจากสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 5.2 ซึ่งไม่ปรากฏมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำปาว นอกจากนี้ยังได้ออกสนามไปยังที่ทำการของ อบต. ต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อสอบถามข้อมูลดังกล่าวอีกทีหนึ่ง ซึ่งได้รับคำตอบจาก อบต. ต่าง ๆ เหล่านี้ว่าไม่มีแผนโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับลำปาวเลย

5.5 ข้อมูลกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง/เข้าใช้ประโยชน์ในลำน้ำปาวช่วงที่ไหลผ่านเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

บริษัทฯ ได้เข้าไปประสานกับกรมเจ้าท่าและธนารักษ์จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับการขออนุญาตเข้าไปทำการปรับปรุง/เข้าใช้ประโยชน์ในลำน้ำปาวและบริเวณที่ดินสาธารณะริมลำน้ำปาว จึงทำให้ได้รับทราบว่า ขณะนี้กรมเจ้าท่าได้มอบหมายอำนาจ “เจ้าท่า” ให้แก่ทางเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์แล้ว ดังรายละเอียดระบุไว้ในตารางที่ 5.5-1 ดังนั้นเทศบาลฯ สามารถเข้าปรับปรุง/เข้าใช้ประโยชน์ในลำน้ำปาวและที่ดินสาธารณะริมลำน้ำปาวช่วงที่ไหลผ่านเขตเทศบาลฯ ได้โดยไม่ต้องทำเรื่องขออนุญาตกรมเจ้าท่า

เล่ม ๑๑๐ ตอนที่ ๒๘

๑๐๐
ราชกิจจานุเบกษา

๑๑ มีนาคม ๒๕๓๖

คำสั่งกรมเจ้าท่า

ที่ ๑๕๗/๒๕๓๖

เรื่อง มอบหมายอำนาจ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย

ตามที่อธิบดีกรมเจ้าท่าในฐานะ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย ได้มอบหมายอำนาจ “เจ้าท่า” ให้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาล และเมืองพัทยา ตามหนังสือที่ กค ๐๕๐๕/๔๑๐๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๑ และคำสั่งกรมเจ้าท่า ที่ ๕๓๘/๒๕๒๘ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ ไปแล้ว นั้น

โดยที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย อธิบดีกรมเจ้าท่าจึงยกเลิกคำสั่งดังกล่าว และขอมอบหมายอำนาจ “เจ้าท่า” ให้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และสุขาภิบาล ตามที่กำหนดไว้ใน มาตราดังต่อไปนี้

๑. มาตรา ๑๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

๒. มาตรา ๑๑๘ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕ เว้นแต่ในส่วนที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตราดังกล่าว ซึ่งกรมเจ้าท่าสงวนไว้โดยจะเป็นผู้อนุญาตเอง

๓. มอบหมายให้มีอำนาจแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน กรณีมีผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย ซึ่งจะต้องถูกลงโทษตามมาตราดังนี้

๓.๑ มาตรา ๑๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๒ มาตรา ๑๑๘ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๓ มาตรา ๑๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๔ มาตรา ๒๐๔ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

เสถียร วงศ์เขียว

อธิบดีกรมเจ้าท่า

บทที่ 6

แผนการดำเนินงาน

6.1 แผนการดำเนินงาน

การดำเนินงานของบริษัทฯ ยึดถือแผนการดำเนินงานที่เสนอไว้ในรายงานขั้นต้นเป็นกรอบหลักในการดำเนินงาน รายงานฉบับนี้เป็นงานในกิจกรรมของการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาออกแบบ ตามกำหนดการในแผนจะต้องจัดเตรียมรายงานดังกล่าวส่งให้เทศบาลฯ ภายในช่วงระยะเวลา 31 มกราคม 2546 ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2546 บริษัทฯ สามารถดำเนินการได้ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ ตามตารางที่ 6.1-1 ทุกประการ

ในการดำเนินงานขั้นต่อไป บริษัทฯ จะยังคงยึดถือแผนตามตารางที่ 6.1-1 เป็นกรอบในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งจะจัดเตรียมแผนหลักและการศึกษาความเหมาะสม เสนอในช่วงระยะเวลา 30 เมษายน 2546 ถึง 15 พฤษภาคม 2546

ตารางที่ 6.1-1
แผนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1	การดำเนินงาน	พ.ศ. 2545				พ.ศ. 2546					
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
1	การสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล - รวบรวมข้อมูลระหว่างโหนดที่ดินและแผนที่ภาษีแสดงแนวเขตที่ดินเอกชนริมลำปาว - แปลงข้อมูลแนวเขตที่ดินเอกชนเป็นแฟ้มข้อมูลประเภทรูปภาพ เพื่อตัดต่อทำแผนที่โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ - สำรวจทำแผนที่ภูมิประเทศลำปาว - ปูโหนดทาบแผนที่สำรวจในสนามกับแผนที่ระหว่างโหนดที่ดินเอกชนเพื่อกันเขตที่ดินสาธารณะ - สำรวจทำแผนที่บริเวณที่ตั้งอาคารบังคับน้ำ - สำรวจข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคมระยะที่ 1 - สำรวจข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคมระยะที่ 2										
2	การกำหนดแผนหลักและศึกษาความเหมาะสม - กำหนดร่างแผนหลักโครงการพัฒนาปรับปรุงลำปาว - ศึกษาความเหมาะสมของแต่ละโครงการในร่างแผนหลัก - ปรับร่างแผนหลักจัดทำเป็นแผนหลักของการพัฒนา										
3	การจัดเตรียมแบบรายละเอียดสำหรับการก่อสร้างแต่ละโครงการตามแผนหลัก										
4	รายงานการศึกษา - รายงานการเริ่มงาน - รายงานผลการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล - รายงานแผนหลักและการศึกษาความเหมาะสม - แบบรายละเอียดสำหรับโครงการย่อยต่างๆ	7 พ.ย. 45		14 พ.ย. 45							
					31 ม.ค. 46	15 ก.พ. 46					
							30 เม.ย. 46	15 พ.ค. 46			
									12 ก.ค. 46		

สัญลักษณ์ ▽ บริษัทฯ นำส่งรายงาน
▼ คณะกรรมการตรวจรับรายงาน

